

Kelinlar qoʻzgʻoloni (komediya)

Said Ahmad

Uch Pardali Hazil

QATNASHUVCHILAR

Farmon bibi . Oila boshi, 75 yoshda.

Bashorat. Oʻrinboyning xotini, tikuvchi.

Boʻston. Mahkamning xotini.

Lutfi. Askarning xotini.

Sotti. Komilning xotini.

Muhayyo. Maʼurning xotini.

Mehri. Hakimning xotini.

Nigora. Toʻxtaning xotini.

Begona xotin.

Oʻrinboy. Ekonomist.

Mahkam. Buxgalter.

Asqar. Militsiya polkovnig

Komil. Oʻqituvchi.

Maʼmur. Artist.

Hakim. Vrach.

Toʻxta. Kenja oʻgʻil.

Usta Boqi. Yamoqchi.

Muxbir.

BIRINCHI PARDA

Poyafzal remont qiladigan ustaning budkasi. Tepasida «Aholiga maishiy xizmat koʻrsatish shahar kombinatining filiali № 1» degan yozuv.

Usta Boqi. (budka oldini supurib). Oh, tonggi konsertdan zoʻri boʻlmaydi-da. (Qopga koʻzi tushib.) Obbo, kampiri tushmagur-e! Bularni oʻn besh martalab remont qilganman. Yana opchiqibdi. Balo, balo, bu kampir. (Sahna pardasini koʻrsatib.) Mamlakatimizning territoriyasi xuddi shu yerga kelganda tugaydi. U yogʻi boshqa mamlakat. Mana shu parda chegara. U yogʻi xotin poshshoning yurti. Bu poshsholikning oʻz qonuni, oʻz urf-odatları bor. Ajablanmang. Toʻgʻri gapni aytyapman. Poshsho xotinning yetti oʻgʻli, yetti kelini, qirq bir nevarasi bor. Jami boʻlib bu uyda ellik olti kishi turadi. Kampir Gorispolkomga borib, janjal qilaverib, oxiri shu doʻkonni ochtirdi. Har kuni bu uydan bir qop jagʻi ayrilgan, poshnasi koʻchgan, yirtilgan etik deysizmi, tufli deysizmi, tapochka deysizmi, chiqaveradi. Kechgacha yamaganim-yamagan. Narigi mahalla u yoqda tursin, yonimdagi qoʻshnilar ham biror nimasini menga yamatolmaydi. Kampirning eski-tuskisidan boʻshamayman. Bugun oʻn

kun boʻldi, shu xotin kenja oʻgʻlini uylantirdi. Toʻy-tomoshaning shovqin, karnay-sarnay tovushlari chegaraning bu tomoniga ham eshitilib turdi. Ishonmayapsiz-a? Yoʻq, ishoning. Xotin poshshoning yurtini bir koʻrasizmi? Koʻrsatay-a? (Sahna chetiga kichkiradi.) Hoy, kim bor? Chegarani ochinglar. Ochinglar deyapman!

Asta-sekin parda ochila boshlaydi. Katta hovli.

Nigora ichki kiyimda, yelkasida gʻildirak xala-xoʻp bilan chiqadi.

Nigora. Toʻy bilan boʻlib, oʻn kundan beri zaryadka qilolmadim. Bellarim qotib, lanj boʻlib ketyapman.

Gʻildirakni belidan aylantirib saxnaning u boshidan bu boshiga borib kelaveradi. Shu payt qoʻlida obdasta ushlagan 6aynona — **Farmon bibi** chiqadi Kelinini shu alpozda koʻrib, koʻlidagi obdastani tashlab yuboradi.

Farmon. Bu nima, ajinami? Hoy, toʻxta! Toʻxta, deyman!

Nigora. Hozir, hozir, oyijon. Yana besh minut zaryadka qilay.

Farmon (erga oʻtirib oladi). Voydod! Uyimga ajina keldi. Uyimdan farishta qochdi. Qanaqa baloga giriftor boʻldim.

Eshiklar ochilib, oʻgʻillari, kelinlari yugurib chiqa boshlaydilar.

Hakim. Boshlandi. Nima gap? Tinchlikmi? Oʻgʻiri tushiptimi?

Farmon (oʻtirib olganicha). Anavuni qaranglar, anavuni!

Belida gʻildirak aylanayotgan Nigoraga karab hamma hayron turib qoladi.

Eri qani, eri oʻlgur qani? Chaqiringlar.

Oʻrinboy. Toʻxtavoy, hoy Toʻxtavoy. Turmaysanmi, uka. Hovli qiyomat boʻlib ketdi-ku.

Farmon. Gʻaflat bosib yotmay oʻl! Xotining qoʻyningdan chiqib ketsa bilmasang, hovlida qiyomat qoʻpsa bilmasang.

Koʻzlarini uqalab Toʻxtavoy chiqib keladi. Kelinlar orasida shivir-shivir gap. Ermak qilib kulishadi.

Sotti. Kelin uxlatmagan-da.

Lutfi. Qo'ysangiz-chi, ovsin!

Bo'ston. Bu desangiz...

Mehri. Og'zidan so'lagi oqyapti. Qazi yedirib turish kerak. Jen'shen' degan doridan opkelib beraman. Bo'lmasa yiqilib qoladi.

Farmon. Bo'ldi, ko'p valdiramalaring. (To'xtaga.) Bu yoqqa kel. (To'xta bir xotiniga, bir kelin ayalariga harab onasi tomon yura boshlaydi.) Men senga kim bo'laman?

To'xta. Oyim bo'lasiz.

Farmon. Xo'sh, menga ayt-chi, senga ona kerakmi, xotin kerakmi?

To'xta (o'ylab qoladi. Komil unga ikkita barmog'ini ko'rsatadi). Ikkovingiz ham keraksiz.

Farmon. Senga oq sut bergan onangdan xotin aziz bo'пти-da. Yo'q, bunaqasi ketmaydi. Xotiningni hozir oyisinikiga eltib qo'yasan.

To'xta. Nimaga, oyijon?

Farmon. Nimaga-nimagasi yo'q. Qo'yasan, vassalom.

To'xta. Uylanganimga bir hafta bo'lgani yo'g'a, oyijon. Akalar, bir narsa denglar.

O'rinboy. Bir-birining diydoriga hali to'ygani yo'g'a, yana ozroq qo'yib bering. Balki bir-biringlar bilan til topishib ketisharsizlar.

Farmon (elkasiga g'ildirak tashlab maykachan turgan Nigorani ko'rsatib). Shu sharmanda bilan til topishamanmi? Ahvolini qara!

Mehri dorga yoyilgan dasturxonlardan birini Nigoraning yelkasiga tashlab ko'yadi.

Asqar. Hali yosh-da, oyi. Bir-ikki oy o'tsin, qolipingizga solib olasiz.

Komil. Oyijon, bu kelinchak hali minilmagan toydek narsa, o'zingiz egarlab, og'ziga no'xta solib olasiz.

Sotti (o'zicha to'ng'illab). Minilmagan emish. Tavba!

Farmon. Hoy bola, menga qara, xotiningni yana shu alpozda ko'rsam, mendan xafa

bo'lmaysan. E, boringlar-e. Bet-qo'llaringni yuvlaring. Tahoratim ham ushalib ketdi.

Lutfi. O'zingiz chaqirdingiz-ku, oyijon.

Farmon. Senlarni emas, erkaklarni chaqirganman. Jo'nalaring!

Sotti. Hozir issiq suv chapishtirib beraman. Tahoringizni yangilab olasiz, oyijon.

Bo'ston (chiqib ketarkan). Patxalim o'lgur. Shu desangiz...

Bashorat. Suykalmay joning chiqsin! (Hali ham yelkasida dasturxon bilan turgan Nigoraga.) Mana shu Sottixon ovsiningizga ehtiyot bo'ling. Aslo sir ayta ko'rmang, darrov sotadi. Ishonmagin do'stingga, somon tiqar po'stingga.

Muhayyo. Shpion bu o'lgur, shpion!

Mehri. Bu shpion o'lgur hammamizni nervniy qilib qo'ygan.

Chiqib ketishadi. Sahnada To'xta bilan Nigora.

To'xta. Nigoraxon, men sizga nima degan edim? Oyim sal qattiqroqlar demaganmidim. Shu o'lgur gimnastikani uyda qilsangiz bo'lmasmidi?

Nigora. Bunchalik ekanliklarini qayerdan bilibman?

To'xta. O'zingiz o'ylab ko'ring. Axir qaynona oldiga kelin degan yalang'och chiqadimi?

Nigora. Nega yalang'och bo'larkanman? Mana bular nima? (Mayka-trusiklarini ko'rsatadi.) Axir televizorda ham shunaqa chiqaman-ku.

To'xta. Televizor boshqa, oyim boshqa.

Nigora. Menga qarang, To'xta aka. Men sizga tegayotganimda oyingizning shunaqaliklarini bilib tekkanman. Bu kampir seni yeb qo'yadi, deyishdi, myasorubkadan o'tqazvoradi, deyishdi, seni eshak qilib ustingga minib oladi, deyishdi. Seni ignaning teshigidan o'tqazvoradi, deyishdi. Burningdan ip o'tqazib, tuyaga o'xshatib yetaklab yuradi, deyishdi.

To'xta. Bilar ekansiz-ku!

Nigora. Bu gaplarning hammasiga bitta qilib javob berganman.

To'xta. Nima deb javob bergansiz?

Nigora. Parvo qilmanglar, bunaqa kampirlarning yigirmatasini choynak-piyolaga o'xshatib tokchaga terib qo'yaman, deganman.

To'xta. Voy-bo', hali shunaqamisiz?

Nigora. Shunaqaligimni bila turib, nega qo'rqmay sovchi qo'ydingiz?

To'xta. Axir men sizni sevaman.

Nigora. Kelin ayalarimning ahvolini ko'rib, yana bitta bo'shashgan kelin kelmasin, sal zo'rrog'idan bo'lsin, deb qidirib yurgan edim, deb aytgan edingiz-ku. Juda oyingiz bop kelinman. Suyunavering. Endi uyimizda revolyutsiya qilsak bo'ladi. (Yig'laydi.)

To'xta. Yig'lamang. Ammo-lekin bilasizmi, oyimning unvonlari qanaqa?

Nigora. Bilaman, shaharda u kishini General kampir deb atashar ekan.

To'xta. Yo'q, shaharda shunaqa deyishadi. Ammo mahallada u kishini Marshal kampir deyishadi-ya.

Nigora. Nima, siz meni sira ham qo'rqmaydi, deb o'ylaysizmi? Agar yetti kelin ko'lni qo'lga berib, bir jang qilsak, Marshal kampirning boshiga qurshovda qolgan feldmarshal Paulyusning kunini solishimiz hech gapmas.

To'xta. Bas. Kirib kiyinaylik. Chiqib qolsalar nonushtani ham tatitmaydilar.

Ikkovi chikib ketishadi. Orqadan poylab **Sotti** kiradi.

Sotti. Nima deydi? Qurshov? Paulyus? Tushunolmay qoldim-da. Pamyatim o'lgur, ayniyapti.

Birin-ketin kelinlar chiqib hovlini yig'ishtira boshlaydilar. Biri dordan kirlarni oladi, biri chorpoyaga joy qiladi, biri hovlini supura boshlaydi. Ichkaridan **Farmon bibi** ning ovozi.

Farmon. Kelinlaru, hoy kelinlar. Hoy, tandirga kim o't qalagan? Nonni yopmaysanlarmi?

Bo'ston. Voy o'lay. (Shoshib chiqib ketarkan.) Shu desangiz...

Lutfi. Butun fikru-xayolim Nigoraxonda. Bechoraga yomon bo'ldi. Oyim endi unga kun

bermaydilar.

Mehri. Bitta yoʻli, A, B, V, G, D vitaminlaridan yeb turishi kerak, boʻlmasa holdan toyib qoladi.

Muhayyo. Ovsiningiz xiylacha bor. Ayamga osonlikcha jilovini tutqazib qoʻymaydi.

Lutfi. Shundoq deysizu, oʻzimdan qiyos. Kelganimda tipratikonga oʻxshab hurpayib, duch kelganga ignamni sanchirdim.

Bashorat. Esingizdami?

Lutfi. Boʻlmasam-chi. Oyimning qoʻliga tushdimu yelkamni kim silasa, mushukdek mudraydigan boʻlib qoldim.

Muhayyo. Oyim tipratikonni teskarisiga silab uxlatadiganlardan.

Bashorat. Zoʻrdan zoʻr chiqsa, zoʻr boʻynini qisar.

Lutfi. Samolyotni ayting, oʻrgilay, samolyotni. Osmoni falakni guldiratib kelayotgan samolyot uyimiz tepasiga kelganda pildirpis qilib, ovozini chiqazmay oʻtadi.

Muhayyo. Mulla akangiz-chi, bedanaga ishqiboz. Shundoq sayroqi bedanalarni topib keladilar. Shoʻrliklar oyimni koʻrishi bilan soqov boʻladi qoladi.

Lutfi. Qoʻshnimizning xoʻrozi.

Mehri. Xoʻroz! Zoʻr xoʻroz-da.

Lutfi. Oʻlgur ham anchadan beri qichqirmay qoʻydi.

Muhayyo. Oyimdan qoʻrqadi. Qoʻrqadi, oʻrgilay.

Sotti. Nonushta tayyor!

Birin-ketin erkaklar chiqib kela boshlaydilar.

Ma'mur. Uyquga toʻymay oʻlib ketarkanmiz-da. Bor, sochiqni olib kel!

Muxayyo. Xoʻp boʻladi.

Oʻrinboy. Joyni yana chorpoyaga (supaga) qildilaringmi? Yangi dazmollangan shim

bilan qandoq oʻtiramiz?

Mahkam. Hali ham boʻlsa joyni manavi stolga olinglar.

Komil. Shunaqa qilinglar, baraka topgurlar.

Mehri. Mumkinmi? Oyim stulda oʻtirolmaydilar, nerv sistemalari koʻtarmaydi.

Asqar. Bir amallab koʻndiramiz. Gʻijim shim bilan ishga borib boʻladimi?

Ma'mur. Menga baribir.

Komil. Sen xalturachi-otarchilarga toʻylarda chorpoyaga shunaqa joy qilishadi. Oʻrganib qolgansan-da. Sotti, joyni bu yoqqa ol.

Sotti. Yoʻq. Kim aytdi sizlarga, kallayi-sahardan posbon boʻlib olinglar deb. Chorpoyaga oʻtirasizlar.

Asqar (Oʻrinboyga). Aka, Mingboyevni bilasiz-a, shu qanaqa odam?

Oʻrinboy. Qaysi Mingboyev? Baza direktorimi? Nima edi?

Asqar. Oʻzim, shunday.

Oʻrinboy. Bir gapni boshlagandan keyin bu yogʻini ham ayt-da.

Asqar. Shunchaki soʻradim-da.

Oʻrinboy. Militsiya shunchaki soʻramaydi. Iching toʻla sir, uka.

Asqar (Ma'murga). Avvalgi kuni kimning toʻyiga borganding? Kim toʻyga aytsa ketaverasanmi? Bir kun emas, bir kun bizga gap tekkizasan. Oʻsha toʻy qilgan Mingboyev kecha qamaldi.

Komil. Ishi bojamga oshirilipti. Bazani ham bojam reviziya qilyapti. Mingboyev juda ustasi farang odam ekan.

Ma'mur. Hunarimiz shu boʻlgandan keyin kim toʻyga aytsa ketaveramiz-da. Bizga taka boʻlsin, yuz gramm suti boʻlsin.

Asqar. Sen bilan qanaqa gaplashsa boʻladi, uka? Qanaqa?

Mahkam. Nodonsan, uka, nodonsan. (Qoʻlidagi choʻt toshlarini turtib). Birinchidan, qonun bor, ikkinchidan, odamgarchilik bor, uchinchidan, insof degan narsa bor. Ana shular oldida pul bir tiyin. Bildingmi?

Komil. Akamni qara. Oʻttiz yildan beri buxgalterlik qiladilar, qoʻllaridan eng kamida yigirma million soʻm pul oʻtgan.

Mahkam. Oʻn-oʻn besh milliard desang-chi.

Komil. Ellikdan ortiq reviziya koʻrganlar. Hamma vaqt hisob-kitob toʻppa-toʻgʻri chiqqan. Bu nimadan? Toʻgʻrilikdan. Insofdan. Koʻzingga qara, bola.

Hakim. Hammanglardan oʻziming hunarim durust ekan. Pul tutmayman.

Ma'mur. Voh, pul tutmayman emish. Doʻxtirlik ham ish boʻptimi? Har oʻn besh kunda moyana poylab oʻtirasiz.

Asqar. Senga qanday qilib bas kelib boʻladi, yaxshisi seni oyimga aytish kerak.

Ma'mur. Yoʻq, yoʻq, oyimga aytmang.

Komil. Oyimga oʻxshab...

Shu payt **Farmon bibi**, unga ergashib **Sotti** kiradi. Kampir **Komil** ning «Oyimga oʻxshab...» degan soʻzini ilgʻab qoladi.

Sotti. Oyimlar...

Ma'mur. Yaxshi yotib turdingizmi, oyi?

Farmon. Ha, nima? Oyisiga oʻxshasa yomon boʻptimi? Sen yetimchalarning boshini ikki qilgan kim? Agar oyingga oʻxshagan xotin shaharda bitta boʻlsa, oying. Ikkita boʻlsa ham shu oying. Beva boshim bilan topgan-tutganlaringni mahkam ushlab, shuncha uy qurdim. Maza qilib oʻtiribsanlar. Roʻzgʻoring but. Bu nimadan? Oyingning saranjomligidan. Birovga muhtoj qilmadim. Qoʻni-qoʻshnilardan bir kaft tuz, bitta piyoz soʻramadim. Xumchang toʻla moy, qop-qop unu, guruch. Ha, oyingga oʻxshasa yomon boʻptimi? Hamma xotinlar oyingga oʻxshasa jon-jon deydi. Bu gap seni gapiymas. Seni xotining Mehrini gapi.

Sotti. Toʻgʻri. Iye, oyi, bu kishini xotinlari menman-ku.

Farmon. Iye, sen buni xotini eding-a, yoʻq, yoʻq, bundan bu gap chiqmaydi,

yanglishtirib yuboribman. Otang rahmatlik erkaklikni oʻrniga qoʻyardi. Rahmatlikni hamma Azim sher deb atardi. Yursa yer titrardi. Yoʻq talsa, daraxtdagi qushlar parr etib uchib ketardi. Aksa ursa, osmonda momaqaldiroq boʻlib, chaqmoq chaqardi. Rahmatlik xotin kishini gapini gap demasdi. (Koʻziga yosh olib.) Shundoq odam tuproqda yotibdi. (Birdan oʻziga kelib). Kenja kelin qani? Nega koʻrinmaydi?

Asqar. Shuncha gap bekorga ketdi-ya.

Sotti. Yangi kelin-kuyov misoli Layli-Majnun. Bir-birini yalab oʻtirishgandir-da.

Farmon. Yalashmay bor boʻlishsin. Hozir kun qisqa, kechasi uzun.

Mehri. Oʻzlari nimjonroq edilar-da. Kaloriyali ovqatni kam yeydilar. Yo jenshenʼ...

Farmon (ensasi qotib). Chaqir.

Sotti yugurib chiqib ketadi.

Shu kelinim baraka topgur koʻp moʻmin-qobil chiqdi-da.

Boʻston bir savat issiq non olib chiqadi.

Boʻston. Mana oyijon, shu desangiz...

Farmon. Ichkariga opkirib qoʻy. Mana, yumshoqqina buxanka nonlar, mana shularni yenglar.

Hakim. Hay, mayli, mayli.

Mahkam. Issigʻidan yeylik-da, oyijon.

Farmon. Sovigani teshib chiqmas. Bu nonlar nevaralarimga, pioner lageriga olib boraman. Oʻzingni bolang yeydi. Aytganday, Asqarjon bolam, ishga borginu mashinangni gʻir etib qaytarib yubor. Birrov Oqtoshga borib kelaman.

Asqar. Idoraning mashinasi, mumkinmas. Yonida qizil chizigʻi bor. Gap boʻladi. Qonunga sigʻmaydigan ishni qilmaylik-da.

Farmon. Bolangni koʻrib kelaman-a. Chizigʻi borligi uchun aytyapman-da.

Komil. Asqar toʻgʻri aytyapti. Oʻzimizning mashinamiz bor-ku. Oʻshanda boring. Mana kelingiz Sottixon oʻzi mashinani haydab borib, oʻzi haydab olib kelib qoʻyadi.

Farmon. Yap-yangi mashinada-ya? Esing bormi? Oqtoshning oʻnqir-choʻnqir yoʻllarida mashina rasvo boʻladi. Har biri sakson soʻmli gʻildirak yedirilib adoyi-tamom boʻladi-ku.

Oʻrinboy. Choydan ber. Hukumatniki yedirilmaydimi?

Farmon. Hukumatnikini joni qattiq. Yubormaysanmi? Otaginang shundoq Azim sher boʻlib bir gapimni ikki qilgan emas.

Mahkam (Asqarni turtib). Xoʻp deb qoʻya qol. Boʻlmasa qutulmaysan.

Asqar. Boʻpti. Ammo-lekin boshqa taraflarga borib yurmang.

Sotti Nigora bilan Toʻxtavoyni boshlab chiqadi.

Sotti. Layli-Majnun. (Nigoraga). Engashib salom qiling.

Nigora. Salom!

Farmon (gʻazab bilan). Qaysi goʻrda tarbiya koʻrgansiz? Ota-onangiz axloq, odob degan narsalarni oʻrgatmaganmi? (Yuzini teskari oʻgiradi.)

Sotti. Egilib salom bering!

Erkaklarning hammasi hang-mang boʻlib qarab turishipti. Lutfi Boʻstonning qulogʻiga shivirlaydi.

Lutfi. Hozir bir ishkal boʻladi.

Boʻston. Shu desangiz, hech balo boʻlmaydi. Kenja ovsin boʻsh kelmaydiganga oʻxshaydi.

Lutfi. Shundoq qilsin. Bizlarga ham shu bahona yoʻl ochiladi.

Bashorat. Kichkina demang bizni, koʻtarib uraman sizni, deganlari shu ekan-da.

Farmon. Hoy, bola, oʻlaman-qolaman, shuni olmasam oʻzimni oʻldiraman, deb topgan xotining shumi? Yoʻqot buningni? Agar qoʻyvormas ekansan, otaginagni arvohini oʻrtaga solaman.

Toʻxta. Oyi, hozir xotin qoʻyish taqiqlangan.

Farmon. Sen qoʻymasang, men qoʻyaman.

To'xta. ZAGSdan sizmi yo men o'tganmanmi? Meni qo'yadigan xotinim yo'q.

Farmon (o'rnidan turib ketadi.) Ko'rdinglarmi, buniyam burnidan ip o'tkazib olgan. (Birpasda hammayoq to's-to'polon bo'lib ketadi. Mahkam onasini joyiga o'tqazadi).

Mahkam. Axir, onajon, nima qilasiz yoshlarning ishiga aralashib, bilganicha yashayvermaydimi?

Farmon. Bu uy ham bir hukumat. Ha, bir mamlakat. O'z poshshosi, o'z qonuni bor.

Lutfi (Sottini ko'rsatib). O'z shpioni ham bor.

Sotti. Eshitdingizmi? Eshitdingizmi? Eriga tvorog qilib bersam ham yoqmayman.

Farmon. Voy, sen o'lgurning ham tiling chiqib qopti-ku. Manavini kelganiga o'n kun bo'lmay boshqa kelinlarimni ham yo'ldan urdi. Voydod, voydod...

Sotti. Voy, oyimni o'ldirib qo'yasizlar...

A s k a r. O'zingizni bosib oling. Ho, Hakimjon, uspakayushiy doringdan ber. (Hakim sakvoyajdan tabletka olib onasining kaftiga qo'yadi. Kampir dorini yutadi.)

Komil. (Nigorani yetaklab chetga olib chiqadi). Jon singlim, ikki-uch kun kampirning aytganlarini qilib turing. Keyin bu yog'ini bir balo qilarmiz. Bunaqada bo'lmaydi. Ikki qo'chqorning boshi bir qozonda qaynamas, deb bekor aytmagan ekanlar. Bir hafta, bir hafta. Nima desalar shuni qiling.

Nigora. Ikki kun.

Komil. Savdolashmang, o'n kun. Bo'ptimi?

Hakim. Keling, keling...

Nigora (o'ylanib). Mayli, uch kun.

Komil. Mana bo'ldi, oyijon. O'zinglar gaplashishni bilmaysizlar. Kelin hali yosh. Unga ro'zg'or tutish, yangi uyda yangicha muomala qilishni o'rgatishimiz kerak. Mana, o'zim o'rgatdim, tushuntirdim. (Nigoraga imo qiladi.)

Sotti. Shu o'g'lingiz boshqacha-da.

Nigora (**Farmon bibini**ning oldiga kelib, egilib salom beradi). Meni kechiring, oyijon, yoshlik qilibman. (Hamma barobar chapak chalib yuboradi.)

Ma'mur. Qaynona-kelin bhay, bhay. Shu xursandchilikka yuz grammdan choy otaylik.

Mahkam. Mir, mir.

Ma'mur. Kampir erib ketdilar, yuz gramm choy tutinglar.

Xakim. Oyim shunaqalar, bir pov etib yonadilaru darrov o'chadilar.

Asqar. Nima balo, Hakim, haligi doringda bir gap bormi, oyimni darrov boshqacha qilib qo'ydi-ya.

Komil. Shu doridan tez-tez berib tur.

Farmon. Senlarga gap topildi-ya. Men yaxshiga yaxshi, yomonga yomonman. Otaginang rahmatlik ham ertalab menga egilib salom berardilar.

Komil. Dadam bechoraga ham ko'p qiyin bo'lgan ekan-da.

Farmon. Bo'пти, gapni cho'zma. Choylaringni ichib bo'lgan bo'lsalaring, ishlaringga jo'nalaring. (Kampir dasturxonga fotiha o'qiydi. Hammalari o'rinlaridan turadilar. Kampir ichkariga kirib keta boshlaydi. Avval Mahkam, undan keyin O'rinboy, keyin ketma-ket boshqalari yo'tala boshlaydilar.) Ha, nima bo'ldi, ko'ksov bo'lib qoldilaringmi? Muncha yo'talasizlar?

Ma'mur. 100 gramm shamol cho'ntakni bu yog'idan kirib 50 gramm bo'lib chiqib ketyapti-ku, mulla jiringdan...

Farmon. E, ha, hozir.

Kirib ketadi. Xotinlar ham kiyingani ketadilar.

Farmon bibi chiqadi. Hamyonini ochib chorpoya suyanchig'iga pul terib chiqadi. Yettita bir so'mlik, yettita ellik tiyinlik qo'yadi.

Mahkam. Hech bir so'mdan oshmas ekan-da.

Farmon. Voy, senga yana hisoblab beraymi? Besh tiyin avtobusda borishingga, besh tiyin kelishingga, ellik tiyin obedga. O'ttiz tiyin sigaretaga. Bir tiyin gugurtga. To'qqiz tiyin uncha-muncha xarajatlaringga. Senlarga ham ellik tiyin kamlik qilyaptimi?

Kelinlar chiqib ellik tiyindan olib sumkalariga sola boshlaydilar. Etagi tizzasidan yuqori, yoqasi dekolʻte koʻylak kiygan **Nigora** chiqadi. Hamma hang-mang boʻlib qarab qoladi.

Farmon. Voy sharmanda. Voy beyuz. Bu qanaqasi? (Oʻgʻillariga.) Qochlaring. Indamay qarab turgani uyalmaysanmi? (Oʻzi ham yuzini toʻsadi.) Kir uyga, kir deyapman!

Nigora. Nima gunoh qildim, oyijon?

Farmon. Oyi dema-e, yuzsiz.

Hakim. Hamma yoshlar ham shu-da, oyi.

Farmon. Sen aralashma. Sen doktorman deb xotinlarni yechintirib, koʻkragiga qulogʻingni tutib, beting qotib ketgan. Oppoq bilagidan ushlab tomir koʻraverib eting oʻlib qolgan.

Nigora. Gunohim nima axir?

Farmon. Shir yalangʻoch chiqa qolgin edi. Kiyim kiymay yalangʻoch yura qolgin.

Sotti. Hozirgi yoshlarda uyat bormi, oyijon.

Farmon (Toʻxtaga). Ermisan, nimasan? Xotining akalaring oldida yalangʻoch yursa ham eting jimirlamaydi-ya. Aslida sen oʻzingni xudo urgan. Opkir uyga. Etagi uzunroq koʻylak kiydir. Koʻkragi oʻlgurga ham bir nima yopib qoʻy.

Toʻxta. Xoʻp, xoʻp, oyijon, hozir. (Nigoraga). Uyga kira qoling. Boshqa koʻylak kiyib oling.

Nigora (ovozini boricha). Voy, men qanaqa uyga kelin boʻlib tushdim. Oʻn sakkizinchi asrga qaytib ketdim-ku.

Hakim. Kelin hujumga oʻtdi.

Nigora. Bu qaysi xonlik zamoni? Qaysi feodalning uyi?

Asqar. Yomon boʻldi. Kelin siyosiy tomondan olyapti.

Nigora. Gorkomga boraman. Arz qilaman. Toshkentdek shahri azimda bir feodal oila bor, tekshirib chora koʻringlar deyman.

Asqar. Bizga gap tegmasa go'rga edi.

Nigora. Ular quloq solmasa televizorga borib, miniatyurachilarga iltimos qilaman, basharaglarni ko'rsataman.

Farmon. E, hoy tirrancha, meni hech kim, hech narsa qilolmaydi. Men pensionerman.

Nigora. Bo'lmasa, sotsial ta'minot ministrligiga borib arz qilaman.

Farmon. Bor, undan kattasiga bormaysanmi. Bor-e...

Nigora. Pensiyangizni to'xtatirib qo'yaman.

O'rinboy. Obbo, kelini tushmagur, yomon joydan ushladi.

Mahkam. Pul masalasi oyim uchun jiddiy masala. Qani, bu yog'i qanday ko'charkin.

Farmon (gap topolmay qiynalib turadi. Zo'rma-zo'raki kuladi). Sizlar nima qilib tomoshabin bo'lib turibsizlar? Ishingizga jo'namaysizlarmi?

Asqar. Mashina kelsin.

Farmon. E, mashinang o'lsin. Muncha imillaydi? (Nigoraga.) Voy, aylanay, mendan xafa bo'ldingmi? Qo'y, xafa bo'lma. Qani, yur-chi, ikkalamiz ichkariga kirib bir murosaga kelib olaylik. (Sottiga.) Sen yur! (To'xtaga.) Sen qol!

Komil. Oyim taslim bo'lyapti.

Asqar. Bu bir taktika. Oyim arslonga o'xshab ish tutadilar. Bir qadam orqaga chekinib turib, sakrab hamla qiladilar.

Lutfi (Sottiga). Kirmaysizmi? Oyimni soyalari bo'lib yurardingiz-ku!

Bo'ston. Shu desangiz... Bu yerda nima gaplar bo'lishini bilib turishlari kerak-ku.

Muhayyo. Shpionlik qilmasalar turolmaydilar.

Sotti, Hazillaring o'lsin. (Chiqib ketadi.)

O'rinboy. To'xtanglar! (Mahkamga.) Men senga kimman?

Mahkam. Akam boʻlasiz, akam.

Oʻrinboy (Komitga). Men senga kim boʻlaman? Sendan soʻrayapman?

Komil (zoʻrga). Akam boʻlasiz.

Oʻrinboy (Maʼmurga). Senga-chi, senga kim boʻlaman?

Maʼmur. Akajonim boʻlasiz, akajonim.

Oʻrinboy. Senga-chi Asqar? Nega indamaysan? Ogʻzingga talqon solib olganmisan? Gapir.

Asqar (zoʻrga). Akam boʻlasiz.

Oʻrinboy (jonlanib). Bu boshqa gap. Raz men senlarga aka boʻlganimdan keyin, oʻlasanlarmi meni aytganimni qilsalaring. Ertaga shanba, indinga yakshanba, oyim ikki kun koʻchaga chiqazmaydi. Harakatlaringni qilib qoʻysalaring-chi.

Mahkam. Toʻgʻri, bu bir, ikki kun diqqatvozlik, bu ikki, anovi oʻlgurdan bir shisha eplash kerak, bu uch.

Komil. E, qoʻysalaring-chi. Yoshlaring bir joyga borib qoldi. Shuncha ichdilaring, shoxlaring chiqdimi?

Oʻrinboy. Sen iloji boricha jim tur.

Asqar. Komil toʻgʻri aytadi. Oʻsha oʻlgurni ichmasalaring biror narsa boʻlib qolasizlarmi?

Toʻxta. Nima keragi bor? Oyim bilib qolsalar, xafa qiladilar.

Hakim. Toʻgʻri, sira iloji yoʻq. Oyim eshikdan obisk qilib kiritadilar.

Maʼmur. Agar mana bu akalarimiz xoʻp desa olib kelishni ilojini qilamiz.

Oʻrinboy (Komitga). Bir shishagina olib kelaylik. Agar joning chiqib ketsayam. Faqat bir shisha.

Komil. Uf... xoʻp. Bu eng oxirgisi boʻlsin.

Maʼmur. Iye, shuncha odamga bir shisha nima boʻladi? Yana tagʻin ikki kun-a.

(Asqarga). Siz ham bir shishaga rozi bo'ling. Bir shisha, xolos.

Asqar. Voy-bo, e, xo'p-ey.

Ma'mur. Ana, ikki shisha bo'ldi. Endi olib kelishni yo'lini qilish kerak. Aka, qari bilganni pari bilmas deyishadi. Siz yuz gramm maslahat bering.

Mahkam. O'rinboy aka, sizni qorningiz bot-bot og'rib turadi. Ishdan qaytayotganingizda yo'lda grelkaga bir shishani solib qorningizga bosingizu voy-voylab kiring, bu bir. O'zimiz suyab uyga olib kirib yotqizib qo'yamiz, bu ikki.

O'rinboy. Ha, uka, bu masalada sen akademiksana. Lekin grelkani qayerdan olaman?

Ma'mur. O'zim topib beraman. O'rdadagi apteka oldida uchrashamiz. Bittasi bo'ldi, endi ikkinchisini qanday qilib olib kelamiz, yana o'ylang.

Mahkam. Hakim, sen doktorsan. Bir shisha aroqni olib, qog'ozini ko'chirib tashla-da, lotincha bir balo deb yozib yopishtirib qo'y. Manavi sumkangda kelsa oyim bilmaydilar. Ko'rsalar ham dori deb o'ylaydilar.

O'rinboy. Bu masalada ustasi farangsan-da.

Ma'mur. Obbo siz-ey. Doim shunaqa suv qo'shilmagan gaplarni topasiz.

Mahkam. Ha, endi, akasi... Ko'pni ko'rganmiz-da. Zarur bo'lgan paytda xotiniga chap berib, aroqdan klizma qilganlarni ham ko'rganmiz.

Ma'mur. Shunisi yaxshi ekan. Zakuska kerak emas.

Kelinlar. Biz tayyor.

O'g'illar. Qani ketdik.

Oldinma-ketin chiqib ketishadi.

Farmon (ichkaridan). Nega ko'nmas ekansan? Ko'nasan. Men seni o'g'ri bo'l deyayotganim yo'q. Shuncha kelinlarim senga o'xshagan odam. Hammasi aytganimni qiladi.

Nigora. Men ko'nmayman. Siz axir zamonamizdan ikki yuz yil orqada qolib ketgansizku.

Farmon. E, menga artistlik qilma. (Sottiga.) Bu kelin osonlikcha bo'yin egadiganga

o'xshamaydi. Qilt etgan tovushi, g'iring degan gapi menga yetib tursin.
Tushundingmi?

Sotti. Xo'p bo'ladi, oyijon. Ko'zim durbin, kulog'im mikrafon. (O'pishayotgan Nigora bilan To'xtani ko'rib qoladi). Voy sharmandalar, kuppa-kunduzi-ya. Voy ersiramay o'lgur-ey.

Farmon. Nima balo deb javrayapsan?

Sotti. Bu yoqqa qarang, bu yoqqa!

Farmon (ularni ko'rib yuzini to'sadi). Hayo degan narsa yo'q bu benomuslarda. Otang rahmatlik shundoq Azim sher bo'la turib bir marta ham kunduzi o'pmagandi. Bolalar uxlagandan keyin chiroqni o'chirib qo'yib, keyin o'pardilar.

Sotti. Hozirgilar unaqa emas. Duch kelgan joyda o'pishaveradi.

Farmon. Mening uyimda bunaqasi ketmaydi. Ko'rsatib qo'yaman.

Nigora bilan To'xtani quvib ketadi.

Parda tushadi.

Usta Boqi. Kampir hozir dazmoldek qizib turibdi. Yaqiniga borib bo'lmaydi. Yaxshisi kampir hovridan tushguncha jindekkin o'z holiga qo'yaylik.

Chiroq o'chadi.

IKKINCHI PARDA

Sahna oldidagi voqea.

Usta Boqi. Tamom. Kampirning zakazidan qutuldim. Sal kam bir qop eski-tuski. Kampiri tushmagur to mana men qoqqan nag'al qolguncha yamataveradi. (Devordagi mixga ilingan kitobchani olib, tizzasiga qo'yadi.) Endi preyskurant bo'yicha qilingan ishlarga baho qo'yamiz. Demak, hisob-kitob. Sakson tiyin, oltmish tiyin. Bir so'm sakson, bir so'm o'n, yetmish...

Zamonaviy kalta yubka kiygan **Nigora** kiradi. **Usta Boqi** unga hayron qarab turadi.

Marshal kampir uni qandoq qilib shu ahvolda ko'chaga chiqazdi ekan-a?

Nigora. Usta amaki, oyim hali kelganlari yo'qmi?

Usta Boqi. Marshal ertalab chiqib ketganicha hali qaytgani yo'q.

Nigora. Xayriyat-e. Ko'chaga chiqqanimni ayamga aytib qo'yamaysizmi?

Usta Boqi. Xotirjam bo'laver, qizim, Usta amaking xoinlik qilmaydi.

Nigora. Rahmat sizga. (Sumkasidan bir gazeta olib unga uzatadi). To'rtinchi sahifasidagi fel'etinni yaxshilab o'qib oling. Oyim kelganda o'qib berasiz.

Nigora yugurib parda orqasiga kirib ketadi.

Usta Boqi. Nega? O, bechora bola. Bu kampir hali seni ne ko'ylarga solarkin? (Gazetani o'qiydi). «Keyingi paytlarda... (Qadam tovushlarini eshitib orqassha qaraydi).

Oldinda **Farmon bibi**, orqasida boshiga katta tugun ko'targan Sottixon kiradi.

Farmon. Tinchgina o'tiribsanmi, Boqi?

Usta Boqi. Tinchlik. Chegarada hech qanday favqulodda hodisa ro'y bergani yo'q.

Farmon. Biznikiga hech kim kelgani yo'qmi?

Usta Boqi. Yo'g'e.

Farmon. Hech kim chiqqani hammi? Bizning zakaz bo'ldimi?

Usta Boqi. Bo'ldi, gatop.

Kampir qopdagi remont qilingan poyafzallarni ko'zdan kschirib, tagidagi narxlarga norozi qaraydi.

Farmon. Jami qancha bo'пти?

Usta Boqi. O'n sakkiz so'm.

Farmon. Bu ustaxona hukumatnikimi, o'zingiznikimi?

Usta Boqi. Aholiga maishiy xizmat ko'rsatish bo'yicha-shahar boshqarmasining filiali. Tushudingizmi?

Farmon. Xo'p anoyi mijoz topibsan-da, a? Bekor aytibsan. (Uning oldiga to'rtta bir so'mlik tashlaydi.) Shu bo'ladi.

Usta Boqi. Qolganini yonimdan to'laymanmi? Cho'zib qo'ying, onajon. Bu hukumatning puli. Tiyniga hiyonat qilib bo'lmaydi. (**Farmon** yana besh so'm tashlaydi.)

Farmon. Shu yetadi. Qani, Sottixon, o'rgilay ko'taring.

Usta Boqi. Hoy, hazillashmang.

Farmon. Ko'p xira bo'lma. (Uni turtib chiqib ketadi.)

Usta Boqi. Xayriyat-e, bu gal hisob-kitob to'ppa-to'g'ri bo'ldi. Yarmini berishini bilaman-da, shuning uchun ikki barobar qilib aytgandim. Agar to'qqiz so'm desam albatta to'rt yarim so'm berardi. Bu kampir millioner. Bugun oila a'zolari maosh oladigan kun. Ko'raylik-chi, nima bo'larkin? Hoy, kim bor? Chegarani och!

Yana o'sha hovli. Kech payti, **Nigora** chiqadi. Uning egnida ertalab kampir kiydirib qo'ygan uzun ko'ylak. Etagi yerga sudralib kelyapti.

Farmon. Ha, ko'nmas ekansan, muloyim bo'lib qopsan-ku. (Nigora unga yaqin kelgach). Qalay, qizim, tinch o'tiribsanmi? Men yo'g'imda hech kim so'ramadimi? Telefon ham qilmadimi?

Nigora. Hech kim kelgani yo'q.

Farmon. Hoy Sotti, kirim-chiqim daftarlaringni olib chiq!

Sotti (stolcha ko'tarib chitsadi. Unda schyot va bir necha qalin daftarlari bor). Mana, tayyorman, oyijon.

Farmon. Boshladik.

Farmon bibi kelini Sotti bilan hisob-kitob qilish uchun tayyor o'tirishipti. O'g'li Asqar bilan kelini Lutfinisa o'z uylari tomon o'ta boshlaydilar.

Farmon. Qayoqqa? Maoshni tashlab ketinglar. (Sottiga). Sottinisa, «Kirim daftari»ni oching.

Sotti. Hammasi tayyor. Boshladik.

Asqar. Buni qarang-a, sal bo'lmasa esimdan chiqay depti. Assalomu alaykum, hozir-hozir.

Farmon. Bo'la qol, polkovnik, pul olyapsanmi yo qo'ltig'ingni qashlayapsanmi?

Asqar. Mana, mana, oyijon.

Farmon (pulni olib erinmay sanaydi. Choʻtga tosh tashlaydi). Yozib qoʻying, Sottinisa. Qani, beriroq kel, polkovnik. Engash: engash deyaqman. (Asqarning qoʻyin choʻntagiga qoʻl tirsib ikkita oʻn soʻmlik oladi.) Bu nima?

Asqar. Iya, qolib ketibdi-ku. Buni qarang-a.

Farmon. Boʻldi, ketaver, polkovnik. Sottinisa, manavu yigirman ham yoz!

Lutfi. Mana, oyijon.

Farmon (pulni sanab choʻt tashlaydi). Choʻgʻi oʻlgur pas-ku. Besh soʻmi qani? Sumkangni qara!

Lutfi. Mana, oyijon, oʻzingiz bergan 50 tiyin qoldi. E-ha, smena injenerimizning tugʻilgan kuniga kollektiv sovgʻa olmoqchi. Mendan ham besh soʻm ushlab qolishdi.

Farmon. Tugʻilmay oʻlsin, tugʻilmaygina oʻlsin. Manavuni, 20 soʻmni qizingga joʻnat. Moskva degan shaharda oʻqisa-yu, holidan xabar olmasalaring. Avji imtihon paytida bolaginam bировga zor boʻlib qolmasin. Bilib qoʻy, qiz bolaning zoriqishi yomon yoʻlga yurishi. Pochtadan joʻnatib kvitansiyasini oʻzimga opkelib koʻrsatasan.

Lutfi. Rahmat oyijon.

Farmon. Shoshma. Oʻtgan oy 25 soʻm joʻnatganman. Mana yana 10 soʻm. Oʻttiz soʻm boʻldi. Sottiniso, «chiqim daftari»ga 30 soʻm xarjni ham yozib qoʻying. Oʻzingga nima kerak?

Lutfi. Oʻgʻlingizga bitta kastyum olsak.

Farmon. Hukumat melisalarga tekinga yaltiroq tugmali kastyum-shim beradi. Boshqa gaping yoʻqmi?

Lutfi. Axir toʻy-hashamlarga militsiya formasida boradilarmi?

Farmon. Nnma, borib boʻlmaydimi? Or qiladimi? Kimsan polkovnik. Uchraganki militsiya zoti boʻlsa, hammasi yogʻochdek tik kotib, chestʼ beradi. Oʻzingga nima kerak?

Lutfi. Hech narsa kerakmas.

Sotti. Sleduyushiy.

Mahkam bilan Boʻston kiradi. Ular kampirga salom berib oʻz uylari tomon keta boshladilar. Kampir ularni toʻxtashga undab imo qiladi. Ikkovlari nima gapligini darrov payqab shoshib choʻntak kavlay boshlaydilar.

Farmon. Juftakni urib qochib qolmoqchimidilaring?

Mahkam. Oz boʻlmasa esdan chiqay degan ekan-da. Hozir, hozir boplaymiz.

Farmon. Hammang ham shunaqasanlar. Maosh olganda eslaring kirdi-chiqdi boʻlib qoladi.

Mahkam (yonidan hamyonini olib ichidagi pullarni, hatto tanga-chaqalarini ham onasining oldidagi dasturxonga toʻkadi). Boʻldimi? Qutuldimmi?

Farmon. Yoʻq, hali boʻlgani yoʻq. Nega oqsayapsan? Oyogʻing ogʻriyaptimi? Qani, oʻsha ogʻrigan oyogʻingni tufisini yechgin-chi.

Mahkam. Iye, iye, qoʻying-e.

Farmon. Yech deyapman.

Mahkam. Oyi, qiziqmisiz? Kelinlarim oldida mulzam qilmang.

Farmon. Gapni aylantirma, yech.

Mahkam. Xoʻp boʻladi, mana.

Farmon. Yoʻq, oʻng oyogʻingnikini yech.

Mahkam. Xoʻp.

Farmon. Nima, oʻng bilan chapni farqiga bormay qoldingmi? (Mahkam oʻng oyogʻidan tufini yechadi. Kampir tufini ichiga qoʻlini tiqib 25 soʻmlikni topadi.) Bu nima?

Mahkam (oʻzini goʻllikka solib). Iya, qiziq boʻldi-ku? Yo tavba! Buni bu yoqqa kim tiqib qoʻyipti? Yo tavba! Men buxgalterman-a.

Farmon. Men pulni hididan bilaman. Bilib qoʻy, pulni yutvorsang ham topaman. Koʻzlarim rengen boʻlib ketgan. Bor, ketaver. (Mahkam asta keta boshlaydi.) Sotti, 25 soʻmni ham yoz!

Boʻston (sumkasidan pul olib uzatadi). Mana, shu desangiz, oyijon.

Farmon. Shu desangiz demay gapir. Hammasi shumi?

Boʻston. Oyijon.

Sotti kampirning qulogʻiga shivirlaydi.

Farmon. Nega koʻp?

Boʻston. Yana aliment yuboriptilar. Ammo bu pulga, shu desangiz... bolamning oʻziga velosiped olib bersam degandim.

Farmon. Sotti, pulni menga ber. Ellik soʻm ekan-a. Pochtadan oʻziga qaytarib yubor. Men bunaqa puldan hazar qilaman. Bolani oʻzim boqqanman. Bu yogʻiga ham qurbim keladi. Velosipedni oʻzim olib beraman. (Pulni Boʻstonga beradi.) Pochtadan joʻnatib kvitansiyasini oʻzimga koʻrsatasan. (Sottiga). Oʻsha eski eri oʻlgurning ishxonasiga mening nomimdan xat yozib ber. Ikkinchi pul yuborma, deb yoz. Yuborsa partkomga yozib sharmandasini chiqazaman. Oʻzingga nima kerak?

Boʻston. Shu desangiz...

Farmon. Shu desangiz demay gapir!

Boʻston. Xoʻp boʻladi, oyijon. Shu desangiz... ishxonamiz yonidagi doʻkonga yaponcha jemper kepti. Shundan bittagina olsam. Shu desangiz... iltimos, oʻshandan bittasini olib bering. Jon oyijon, iltimos.

Farmon. Tavba, yaponchasini kiygilar kepti. Oʻzimizniki teshib chiqadimi? Bozorda ivirsib yuradigan qayoqdagi qalangʻi-qasangʻi xotinlarning egnida yaponcha jemper. Oʻshalarning tengi boʻldingmi? Odamlarga hayronman, xoʻrozqandni ham chet elniki boʻlsa yalayman, deydi. Jempering hali yap-yangi, Sottinisa, sen mashinadan benzin quyib, jemperini yuvib ber. Besh-oʻn kun hidi kelsa ham oʻzi oʻlgur top-toza boʻladi.

Boʻston. Shu desangiz... xoʻp boʻladi, xoʻp...

Farmon. Oʻtaver... bor!

Sotti. Voy, sleduyushiy.

Muhayyo pildirab uyi tomon keta boshlaydi.

Farmon. Hoy, hoy, gʻildirak. Qayokqa?

Muhayyo eshitmagan boʻlib unga qaramaydi.

Farmon. Hoy gʻildirak, hoy mulʼtfilʼm! Sizga aytyapman. Quloqni tom bosganmi?

Muhayyo (noiloj toʻxtaydi). Nima deysiz, oyijon?

Farmon. Bu yoqqa kelng, koqindiq. Boʻylaringizdan oʻrgilay, yaqinroq keling. Karmonni oching, girgitton. Nima boʻlsa hammasini soching, qoqindiq.

Muhayyo (sumkasini uning oldiga qoʻyadi). Mana, sumkaniyam ola qoling.

Farmon (ichidagi pullarni olib, sumkaning oʻzini surib qoʻyadi). Bu yogʻi oʻzingizga buyursin. Sizga nima kerak, oʻrgilay?

Muhayyo. Haligi... voy... orqa tomonidan tugma qadaydigan narsadan...

Farmon. Nima balo ekan? (Sotti **Farmon** **bibining** qulogʻiga shivirlaydi.)

Sotti. Oʻlsin, lefchik-da!

Farmon. Yoz. Otini aytmay, narxini yozsang, oʻzim tushunaman. Boʻldimi?

Muhayyo. Importniysidan boʻlsa.

Farmon. Voy, importniysi kerakmi? Chiti ham boʻlaveradi. Teshib chiqmaydi.

Koʻchadan **Oʻrinboy** voy-voylab kiradi.

Farmon. Ha, nima balo boʻldi?

Oʻrinboy. Qornim, qornim burab ogʻriyapti.

Farmon. Voy, men oʻlmasam. Biron dori-pori qildingmi?

Oʻrinboy (qorniga bosgan grelkani koʻrsatib.) Hozir oʻtib ketadi. Yoʻlda aptekadan grelka oldimu choyxonadan qaynoq suv quydirib qornimga bosib kelyapman.

Farmon. Sovib qolgandir. Menga ber, toʻkib tashlab qaynoq suv quydirib beray.

Oʻrinboy. Judayam kaynogʻi boʻlmaydi. Hozir rosa tobiga kelgan payti. Menga tegmanglar.

Farmon. Yana oʻzing bilasan. Oʻzingdan oʻtganini oʻzing bilasan, bolam.

Oʻrinboy. Oyi, oyi, pulimni olinglar. Iltimos, pulni olinglar.

Pulni berib, inqillaganicha uyiga kirib ketadi.

Farmon. Sottiniso, buni ham yozing. Bolam bechora shu qorin ogʻrimgʻidan sira qutulmadi-da. Yana pul ketqazib, grelka sotib olipti-ya. Uyga kelganda-ku, butilkaga issiq suv quyib berardik. (Maʼmurga qarab.) Sen nega tirjayasan? Bor, akangga qara, yonida oʻtir!

Maʼmur. Hozir, oyijon.

Farmon. Oʻrgilay, Sottinso, «kirim daftari»ni yoping. Endi «chiqim daftari»ni oching.

Sotti. Mana, tayyorman, oyi. Iye, sleduyushiy.

Bashorat. Mana, oyijon.

Farmon (Bashoratga). Kam-koʻstingni ayt. Nima kerak?

Bashorat. Bir tovuqqa ham don kerak, ham suv kerak, degandek...

Farmon (gapini boʻlib). Maqol qoʻshmay gapir. Maqol ham oʻlsin, boʻlar-boʻlmasga suqulmay.

Bashorat. Maqol soʻz koʻrki, oʻzingizdan qolar gap yoʻq. Doʻst boshga, dushman oyoqqa qaraydi, degandek... Tuflimning rangi oʻchib, tumshugʻi yalpayib ketibdi.

Farmon. Usta **Boqi** oʻlgurga toʻgʻrilatib bersam boʻlmaydimi?

Bashorat. Eskini yamasang esing ketadi, degandek... Yetti marta tagiga charm qoqib bergan.

Farmon (Sottiga). Yoz. Tuflini deb yoz. Yana nima kerak?

Bashorat. Yegan ogʻiz uyalar, «Qudachilik — ming yilchilik», oʻzingiz bilasiz, bittayu-bitta qizim. Koʻzimning oqu qorasi, haligi qudalarimni bir chaqirsam degandim.

Farmon. Quda, quda. Qudalaringni tinch qoʻy. Bunaqada boshingga chiqarib yuborasan. Ular xoʻp ziyofatimizni yeyishgan. Sarpolarni toʻqqiz-toʻqqiz qilib kiyishgan. Qiz uzatdingmi, endi jim oʻtir... Boʻldi, ketaver.

Bashorat. «Yuzga aytganni zahri yoʻq», «Olarda kirar jonim, berarda chiqar jonim», qoʻying, oyi. Ziqnaligingiz jonimga tegdi. Roʻzgʻorimni boʻlak qilib bering yo meni javobimni bering.

Farmon. Nima?

Bashorat. Ketaman.

Farmon. Qayoqqa?

Bashorat. Oyimnikiga.

Farmon. Yoshing ellikdan oshib qolgan boʻlsa, oying necha yoshdaligini oʻziyam bilmasa. Senga koʻzi uchib turgandir. Borsang tanirmikan?

Bashorat. Nega tanimas ekanlar?

Farmon. Koʻzi koʻrmay qolganiga oʻn yetti yil boʻlgan.

Bashorat. Oʻzimni koʻrmasalar, ovozimdan taniydilar.

Farmon. Qulogʻini tom bosib qolganiga yigirma yilcha boʻlib qolgan. Qulogʻini ostida zambarak otsang ham eti seskanmaydi.

Bashorat. Oyim koʻrmasalar ham, ovozimni eshitmasalar ham hidimdan biladilar.

Farmon. Senda hid qoptimi?

Bashorat. «Ichingdan chiqqan baloga, qayga boray davoga» — yaxshimanmi, yomonmanmi — oyimni farzandiman. Oyim mendan tonmaydilar. «Koʻngʻiz bolasini oppogʻim deyar ekan, tipratikon yumshogʻim deyar ekan», «Har kimniki oʻziga, oy koʻrinar koʻziga».

Farmon. «Koʻp gap eshakka yuk».

Sotti. Sleduyushiy.

Hakim kiradi.

Farmon. Yaxshi kelding, bolam. Akangga dori-pori qilib ber.

Hakim akasining uyi tomon yuradi.

Toʻxta. Avval men bilan raschyot qilib ket. Xotining qani?

Xakim. Mana, hu ana...

Farmon. Boʻpti, ketaver.

Mehri kiradi, pulni beradi.

Sotti. Sleduyushiy.

Farmon (Mehriga). Senga nima kerak?

Mehri. Har bir meditsina personali akademik Ivan Pavlov nazariyasiga binoan, shaxsiy gigiyenani oʻziga shartli refleks qilib olishi kerak.

Farmon. Gapni gʻijimlamay gapir. Muddaongni ayt.

Mehri. Meditsina hamshiralari manikyur qilib yurishlari shart...

Farmon. Tirnoq boʻyaydiganmi? Xina qoʻya qolsang boʻlmaydimi?

Mehri. Xina, bu xina akademik Ivan Pavlov hayitda...

Farmon (Sottiga). Xinani hayitda qoʻyarkan. Xoʻp, mayli, harna boʻlsa ham doʻxtir degan oti bor. Kimsan **Farmon bibining** kelini, degan oti bor. Necha pul turadi?

Sotti. Yetti soʻm oltmish tiyin.

Farmon. Yetti soʻm yoz. Oltmish tiyini oʻzing topasan. Oltita ovsiningdan 10 tiyindan olsang, oltmish tiyin boʻladi. Ular ham foydalanishadi. Bilib qoʻy, bptta oʻzingga emas. Boʻldi, ketaver.

Oʻgʻillar u yoqdan bu yoqqa zakuska koʻtarib oʻta boshlaydilar.

Nima balo. Bu yoqqa serqatnov boʻlib qoldilaring?

Asqar. Akamdan xabar olyapmiz.

Farmon. Akangni tinch qoʻyinglar. Kasal odamni notinch qilmanglar. Birpas joni orom olsin. Xoʻsh, (Nigoraga.) bunga hech narsa kerakmas. Kelinlik sarpolari yap-yangi turipti. (Sottiga.) Oʻzingga nima kerak? Senga nima ham kerak boʻlardi. Hamma vaqt uydasan. Tamom, daftarni yop.

Komil kirib, indamay pul berib chiqib ketadi.

Sotti. Shu oʻgʻlingiz juda boshqacha-da. Oʻzi pulini olib kelib beradi-ya.

Farmon. Ha, nimasini aytasan? Qani endi, elektrdan, gazdan, telefondan, vodoprovoddan qancha qarzimiz bor. Opchiq qogʻozini.

Sotti. Hisoblab qoʻyganman. Hammasi 43 soʻm.

Farmon. 43 soʻm? Voy-boʻ... Hoy, bunaqada tilladan togʻing boʻlsa ham, yemirilib ketadi-ku. Bitta chiroqni yoqqanda, bittasini oʻchirish kerak. Schyotchik oʻlgur gʻir-gʻir qilib pulni soʻrib ketaveradi. Boʻldingmi, Sotti? Hammasi necha pul boʻpti?

Sotti. Boʻldim. 925 soʻmu 74 tiyin.

Farmon. Boʻpti, bor endi, uydagilarni opchiq. (Sotti pijamalarni opchiqadi.) Mulla akalaringni chaqir.

Sotti. Mulla akalaru!..

Oʻgʻillar uylaridan chiqishadi. Sotti oʻgʻillarga bir xil pijamalarni tarqata boshlaydi.

Farmon. Uyda kiyishga. Oʻrinboyginam, tuzuk boʻlib qoldingmi?

Oʻrinboy. Oyijon, bu modadan qolgan-ku. Iye, inkubatoridan chiqqanday boʻlib ketdik-ku.

Hakim. Boʻlnitsa desak ham...

Farmon. Koʻp vaqillamalaring. Qani, uyingga bor hammang.

Oʻgʻillar. Rahmat, oyijon.

Ketishadi.

Farmon. Kelinlaru... Chiq hammang.

Kelinlar chiqib kelishadi. Sotti ularga xam bir xil xalat tarqatadi.

Farmon. Kir qilmay, hadeganda kir mashinasiga solavermasdan kiyinglar. Kiypm deganni dazmol to'zitadi. Hadeb dazmol bosavermanglar. Xo'pmi? Muborak bo'lsin.

Kelinlar. Rahmat, oyijon.

Farmon. Qani, uylaringga boringlar. (Ketishadi.) Sottiniso, qani «kirim daftari»ni yopib, «chiqim daftari»ni oching-chi.

Sotti. Xo'p.

Bir qo'lida «VEF» radiosi, bir qo'lida gazeta bilan **Usta Boqi** kiradi. Radioda manqa ashula g'irillab eshitilib turipti. Derazadan Nigora ularga qarab turadi.

Farmon. Tag'in qanaqa shum xabar topib kelding? Tinchlikmi?

Usta Boqi. Endi shunaqa bo'p qopti. Xafa bo'lmaysiz-da.

Farmon. Nima bo'пти?

Usta Boqi. Gazetada jindak turtib o'tishipti.

Farmon. Nima bo'пти?

Usta Boqi. (gazetani ko'rsatib) Jindek turtib...

Farmon. Kimni?

Usta Boqi. Siznp.

Farmon. Meni? O'qi, o'qi-chi!

Usta Boqi. (o'qiydi). «Keyingi paytlarda qaynonalar bilan kelinlar o'rtasida jiddiy konfliktlar sodir bo'lmoqda...»

Farmon. Sekinroq o'qisang-chi. Kar emasman, eshitaman.

Usta Boqi. «O'tmish sarqiti bo'lgan bu yaramas odat xanuzgacha baxtiyor oilalarimizga zahar solib keladi».

Farmon. Turgan joyidan o'qi.

Usta Boqi. «Toshkentlik qaynonalar...» Mana eshitdingizmi? «Toshkentlik qaynonalar, Hojinisaxon, Oyshaxon, Sultonxon aya va boshqalar tomonidan...» Eshitdingizmi? Va boshqalar tomonidan... kelinlarga boy-feodallarcha muomala qilinayotganini biz alohida taʼkidlab oʻtmoqchimiz. Ushbu felʼeton yuzasidan oʻz fikr va mulohazalaringizni yozib yuborishingizni soʻraymiz». Tamom.

Farmon. Meni otim chiqmadi-ku? Meni otim yoʻq. Meni otim yoʻq.

Usta Boqi. Chiqdi-ku.

Farmon. Qani?

Usta Boqi. «...va boshqalar» degani siz deganida.

Farmon (jahll bilan sapchib oʻrnidan turib ketadi). Seni bu yoqqa kim chaqirdi? Xotir-xalaj bor uyga indamay bostirib kiraverasanmi?

Usta Boqi. Koʻp oʻtirmang. Men sizni ogohlantirgani kelgandim. Yaxshilik qilmoqchi edim. Spz esa, yaxshilikni bilmadingiz. Gazetada «ushbu felʼeton yuzasidan oʻz fikr va mulohazalaringizni yozib yuborishingizni soʻraymiz» deyilgan. Men ham fikr va mulohazalarimni yozib yuborsam, sizniyam familiyatingiz felʼetonga aniq yoziladi.

Chiqib ketadi.

Farmon. Hoy, Boqijon, toʻxta! Men tushunmayman. Kelinim somsa yopyapti, issiqqina ikkitasini yeb ket. Choy ham tayyor. Boqi, toʻxta. (Boqi quloq solmay ketgach.) Voy, endi nima qildim? Bu meni gazetaga felʼeton qildirib, sharmanda qilmasa goʻrga edi-ya. (Eshik taqillaydi.) Qara, Sotti, kim kelyapti?

Sotti chiqib ketadi. Bir ozdan keyin boʻyniga magnitafon osgan r a d i o m u x b i r ni boshlab kiradi.

Muxbir. (indamay atrofni aylanib, oʻziga kerakli obʼektни qidira boshlaydi.) Salom, oʻrtoq Boboyeva!

Farmon. (ogohlantirib). Meni oʻgʻlim melisa.

Muxbir. A? Yaxshi.

Sotti. Meni erim institutda domla.

Muxbir obʼekt qidirishda davom etadi.

Farmon (xavotirlanib). Hoy, kim bu? Nega so'ramasdan eshikni ochasan?

Sotti. O'zingiz och dedingiz-ku.

Farmon. Men och desam, so'ramay-surishtirmay ochaverasanmi?

Sotti. Qayoqdan bilay?

Farmon. Hoy to'xtasang-chi, kimsan o'zing?

Sotti. «To'xta» degandan keyin to'xtang-da!

Muxbir. Menmi? Men rejissyorman, radiodan...

Farmon. Haligi qo'lini mana bunaqa qiladiganmi?

Muxbir. Yo'q, u dirijyor. Rejissyor bu... muxbir-da. Mana dokumentim.

Sotti. Ha-ha, rejissyor ekan.

Farmon. Rejissyor.

Sotti. Oyi, sizni ovozingizni yozgani kepti.

Farmon. A? Shundaymi? Men ashula aytishni bilmayman-ku.

Muxbir. Lutfi Boboyeva sizni kelinigiz bo'ladimi?

Farmon. Sotti. Lutfi o'lgur meni sotipti.

Sotti. E, yo'g'e, sotsa men bilardim. Sotgani yo'q.

Farmon. Kelinim Lutfi Boboyevaning eri polkovnik. U meni eng yaxshi ko'rgan kelinlarimdan biri.

Muxbir. Menga shu kishi haqida reportaj yozishni topshirishgan edi. «Yulduz» firmasiga borib sex boshliqlar bilan gaplashdim. Ularning fikrlarini ham yozib oldim. Endi uyda — oila sharoitida qanday yashayotganlarini yozib olmoqchi edim. Shuning uchun sizning kelinlaringiz to'g'risida aytadigan iliq gaplaringiz kerak. Siz aytib turasiz, men yozib olaman.

Sotti. Ana, oyi, ovozingizni radioga yozib ketar ekanlar.

Farmon. Iya, shundaymi? Hoy, Sottiniso, dasturxon yoz. Tezda choy-poy olib kel. Boʻlmasa, oʻgʻlim, men aytay, siz yozing. Kelinginam biram moʻmin, biram qobil. Hamma ishni oʻzi qiladi. Pazandaligini aytmaysizmi?

Muxbir. Hozir, oyijon. Bilasizmi, menga fon kerak edi-da.

Farmon. «Pon?» Yoʻq, bizda «pon» yoʻq.

Muxbir. Fon, fon.

Farmon. «Pon»ing nimasi?

Muxbir. Yaxshisi, kelinlaringizni chaqiring, oyijon.

Farmon. Kelinlarni nima qilasan? Ulardayam «pon» yoʻq.

Muxbir. Men ularni fon qilaman.

Farmon. Kelinlaru... Chiq hammang. (Kelinlar chiqishadi.) Manavu mulla akalaring sizlarni «pon» kplarmish. Radiodan kepti. Rejissyor.

Kelinlar. «Pon?»

Muxbir. (kelinlarga yaqin borib). Bilasizlarmi, opajonlar, fon, bu...

Farmon. Hoy, rejissyor. Ularga yaqin bormay bu yoqdan turib gapir.

Muxbir. Xoʻp, xoʻp.

Farmon. Oʻt bu yoqqa! Hoy, senga aytyapman!

Muxbir. Mana oʻtdim. Bilasizmi, opajonlar, menga fon kerak. Yaʼni ish protsessining ovozi. Ha, aytganday, Lutfixon Boboyeva kim?

Lutfi. Men.

Muxbir. Siz qozon bilan kapkir olib chiqing.

Farmon. Nima balo, ovqat qilmoqchimisiz?

Muxbir. Yoʻq, menga ovozi kerak.

Farmon. Bo'пти, bor, olib chiq.

Lutfi qozon bilan kapkir olib chikadi.

Muxbir. Bu yoqqa olib keling! (Lutfiga.) Faraz qilingki, siz osh qilyapsiz. «Hoy ovsin, to'g'ralgan sabzini olib kelinglar», «xo'p bo'ladi». «Hoy ovsin, guruchni yuvib keling», deysiz yana. Sizlar esa «hozir» deysizlar. Xullas, siz, o'rtoq Lutfi Boboyeva, judayam xushmuomalalik bilan kapkirni qozonga urib, ovqat qilyapsiz. Tushunarlimi? Men qo'limni tushirishim bilan boshlaysiz. Xo'sh, xo'sh, endi tak... kechirasiz, kelinlaringiz orasida mayin kuladigani bormi?

Farmon. Ha, bor. Mana, Sotti juda mayin, juda chiroyli kuladi.

Muxbir. Siz bu tomonga o'ting. Demak, sizga vazifa bunday. Hovlidagi kelinlarni xursandchiligini, sizning kulgingiz orqali berishimiz kerak. Shunday xushchaqchaq kulingki, radio tinglovchilarimiz, «ettita ovsinning ahilligini qaranglar», deb taajjublanib, havas qilsinlar. Kulgingiz tabiiy chiqsin, yurakdan berilib kuling. Xo'sh, siz, onajon, «radio mikrofonni Farmon bibining muhtasham hovlisi o'rtasiga o'rnatilgan» deganimdan keyin, sizga mikrofonni tutaman. «Hi», deb gapimni tasdiqlaysiz. (Choy ho'plab.) Demak, boshladik. To'xtang, to'xtang, men o'zim qo'limni tushirib ishora qilaman.

«Qadrli radio tinglovchilar, «Yulduz» firmasining ilg'or tikuvchisi Lutfixon Boboyevaga bag'ishlangan eshittirishimizni boshlaymiz. Biz radio tinglovchilardan qaynona bilan kelinlar ahil yashamayotganligi haqida ko'plab xatlar olamiz. Shu xatlarga javoban biz mikrofonimizni yetti kelin bilan ahil yashayotgan oila — Farmon bibining muhtasham hovlisi o'rtasiga o'rnatganmiz». (Qo'lini tushiradi.)

Farmon. Hi...

Muxbir. Yomon chiqsa, qirqib tashlaymiz. «Yetti qavat ko'rpacha ustida nuroniy bir onaxonimiz o'tiribdilar. Bu kishi yetti o'g'il, yetti kelinning onasi. Qirq bir nevaraning buvisi. Shu xursandchilikdan foydalanib, Boboyevalar bilan tanishtirib o'tmoqchiman. Lutfixon Boboyeva oilada pazanda, xushmuomala, qo'llari gul kelinlardan biri. Hozir Lutfixon aya hovlida osh qilyaptilar. (Qo'lini tushirib, imlaydi.) Mana, o'ng tomonimizda esa, oltita kelin bir-biri bilan inoq bo'lib ro'zg'or ishi bilan shug'ullanyapti. Biri sabzi to'g'ragan, biri hovliga suv sepgan, biri o'sma siqqan, biri erini shimiga dazmol bosgan, biri... Xullas, bu oilada qaynona bilan kelinlarni oralaridan qil o'tmaydi. Bu hovlida doim osoyishtalik hukm suradi. Mana, baxtiyor kelinlarning kulgisini bir eshiting-a. (Qo'li bilan imo qildi.)

Sotti yoqimsiz kuladi.

Muxbir. Stop! Stop! (Sotti to'xtamaydi.) Stop deyapman. (**Farmonga.**) Ayajon, to'xtating!

Farmon. Hoy, Sotti, to'xta, tag'in nima deysan?

Muxbir. Bo'lmadi. Be«fon» yozamiz.

Farmon. Yo'q, «fon» bilan yozmasang bo'lmaydi. «Fon» bilan yozasan. (Muhayyoga.) Hoy, sen ham kul!

Muxbir. Yo'q, yo'q, oyijon, kerakmas. Rejissyor sizmi, menmi?

Farmon. Bu uyda men rejissyor. (Mehriga.) Sen ham o't! Uchaloving yaxshilab kul. (Kelinlar zo'rma-zo'raki kuladilar. Muxbir «stop», «stop» deganicha ularga murojaat qiladi. Axiri ularni to'xtatadi.) Yana nima deysan?

Muxbir. Ne udovletvoryayet.

Farmon. Nima?

Muxbir. Qanoatlantirmaydi. «Be«fon» yozsak, zo'r chiqadi.

Farmon. Yaxshi chiqadimi ishqilib? Bo'пти, senlar boraver. Bu meni ovozimni yozarkan. Xo'sh, bo'lmasa, men gapiraman. Meni erim rahmatlikni Azim sher deyishardi. Hamma badanaga ishqivoz bo'lsa, u kishi fonusga ishqiboz edilar. Doim fonus ko'tarib yurardilar.

Muxbir. To'xtang. Eringizni nima aloqasi bor? Lutfi Boboyeva haqida gapiring.

Farmon. Lutfi Boboyeva mening eng yaxshi ko'rgan kelinim bo'ladi. Unga o'zim tarbiya berganman. Mo'min, qobil bola. Uy ishlarini o'ynab-kulib bajaradi. Hurmatimni qiladi. Pazandaligini aytmay qo'ya qolay. Lag'monni sochning tolasidek ingichka cho'zadi, chuchvarani danakdek tugadi. Yopgan nonlari lolaga o'xshab qizaradi. Ham ishda, ham ro'zg'orda ilg'or bo'lgan sevikln kelinim bilan faxrlanaman. Men umuman er-xotinning ishiga aralashmayman. Olgan maoshi bilan ishim yo'q. Kam-ko'stiga yaratsin, deb o'zlariga qo'yib beraman.

Muxbir o'rnidan turib, narsalarini yig'ishtirib keta boshlaydi.

Farmon. Hoy, hoy, yozib bo'ldingmi? Meni ovozimni yozganingga radio pul

toʻlaydimi? (Muxbir boshini irgʻaydi). Meni familiyamni bilasan-a? Boboyeva boʻlaman. Adresimni bilasan. Pulni albatta yubor. Men pensionerman. Esingdan chiqmasin.

Muxbir chiqib ketadi. Eshik taraqlab ochiladi, hovliqib **Usta Boqi** kiradi.

Farmon. Yana qaiqa shum xabar olib kelding?

Usta Boqi. Maʼmuringiz yana toʻyga boripti. Eshityapsizmi? Mahkam qassob toʻy qilyapti. Maʼmur oʻrtaga tushib olib, rubob bilan rosa ashulani olyapti. Eshiting, quloq soling-a. Doʻppisiga rosa pul qistirishipti. Ikki chakkasp pulga toʻlib ketdi.

Farmon (sapchib oʻrnidan turib ketadi. Sottiga buyuradi). Yur. (Usta Boqiga.) Sen ham yur!

Uchovlari shoshib chiqib ketishadi. Bir ozdan keyin koʻcha tomondan ularning ovozi eshitiladi.

Sotti. Taksi!

Farmon. Hoy, taksi!

Usta Boqi. Toʻxtadi. Yuguring!

Kelinlar ayvon oldiga yugurib chiqishadi. Nngora ularning ahvoliga kuladi.

Kelinlar. Chaqirdilarmi?

Nigora. Hech kpm chaqirgann yoʻq. (Yana kuladi.)

Bashorat. «Menam edim seningdek, sen ham boʻdarsan meningdek». Kulmang, oʻrgilay, kulmang.

Nigora. Kulayotganim yoʻq. Beri kelinglar. Oʻtiringlar, opalar. Ahvolingizni koʻrib, achinib ketyapman.

Bashorat. Kelganingpzga endi oʻn kuncha boʻldi. Hech gapdai xabaringiz yoʻq. Bu uydagi kelinlar tuxum bosib, joʻja ochishdan boshqa hamma ishni qilishadi.

Nigora. Nahotki, sizlar shunga chidab yuribsizlar?

Bashorat. Ilojimiz qancha? Qaynonangiz bir puflasa, shamol, toʻpolon boʻlib ketadi. Uxlaganda ham ikki koʻzini ochib yotadi. Biror yoqqa ketsa, Sottixon degan shpionini

postga tashlab ketadi.

Nigora. Shu ahvolga chidab yuraverasizlarmi? Bo'lmasam bir xotirjam gaplashar ekanmiz-da. Masalan, men bu ahvolda, erksiz quldek yashashga aslo rozi emasman. Nahotki yetti kishi, bir kishiga bas kelolmaymiz. O'ylab ko'ring, mening tarafimga o'tsangiz, hammamiz bir yoqadan bosh chiqarib kurashsak, bu uydagi tartib-intizom albatta o'zimiz xohlagancha bo'ladi.

Eshik taraqlab ochiladi. **Farmon bibi Ma'mur** ning qo'lidan sudrab kiradi.

Farmon. Mana, ko'ringlar bu tasqarani. Voy, sen kimga o'xshading? Otang mo'min, qobilgina odam edi. Sabr-qanoatli edi. Bitta akang buxgalter, bittasi tergovchi, bittasi polkovnik, bittasi doktor, bittasi ekonomist, nimangga yetkazolmayapsan? Bizni el-yurt oldida sharmandamizni chiqarding-ku, yaramas. (Musht o'qталib kela boshlaydi. Asqar uning yo'lini to'sadi). Qoch, sen nari tur. O'ldiraman bu artistni.

Asqar. Yo'q, bu artist emas. Bu — artistlarga isnod keltirib yurgan otarchi. Urgan bilan bu yaramas otarchini tuzatib bo'lmaydi. Yaxshisi 15 sutkaga qamab qo'yish kerak.

Ma'mur. Ashula aytganni qamash kerak, degan qonun yo'q. Ashula aytganni qamasha, bittayam ashulachi qolmas edi.

Komil. Hukumat qamamasa, o'zim yerto'laga qamab qo'yaman.

Ma'mur. Yerto'la zax, ovozim o'tirib qoladi.

Lutfi (tamosha zalini ko'rsatib). Oyi, qarang, shuncha odam qarab turibdi-ya!

Farmon (zalga qarab). Sharmanda bo'ldim. Uyga kiringlar! Bu yaramas bilan ichkarida gaplashaman. Darvozani bekit! Bekit! Bekit, deyaпman!

Parda.

UCHINCHI PARDA

Parda oldidagi voqea.

Usta Boqi allaqanday qo'shiqni xirgoyi qilib tufli yamayapti. **Farmon bibi** choynak-pisla ko'tarib kiradi. U sal xomushroq.

Usta Boqi. Keling, general? (unga taburetka qo'yib beradi.) Tinch-omonmisiz? Kelinlar tinchmi? Nevaralardan xabar bormi? Sal xomushroq ko'rinaspz?

Farmon. So'rama, ustam. Tushlarim alag'da-chalag'da bo'lyapti. Otaginang har

kuni tushimga kiradi.

Usta Boqi. Tushga nimalar kirmaydi, deysiz. Kecha mening ham tushimga Azim amakim kriptilar. Negadir xafaroq koʻrindilar. Gap soʻrasam yuzlarini teskari oʻgirib oldilar.

Farmon. Iya, sening ham tushingga kirdilarmi? Bunda bir gap bor. Cholim bechoraga bu dunyodagi ishlardan birontasi ma'qul boʻlmay arvohi chirqillab qolganga oʻxshaydi. Sizga nima boʻldi, desam indamaydi. Hoy, sizga nima boʻldi, desam yana indamaydi. Oxiri etagiga yopishib olganimdan keyin, aytadigan gapini aytdi.

Usta Boqi. Nima dedilar?

Farmon. Kelinlaringni nega qiynaysan? Ularni oʻz holiga qoʻy, deydi.

Usta Boqi. Iya, doʻppini olib qoʻyib oʻylaydigan gap aytibdilar-ku.

Farmon (choy quyib ustaga uzatadi). Juda yuragim siqilib ketdi. Sen bilan birpas gaplashib, chigilimni yozay dedim. Har qalay sen cholimni qadrdoni eding. Ovozginasini eshitgansan.

Usta Boqi (choy hoʻplab). Agar Azim otam «kelinlaringni tinch qoʻy» degan boʻlsalar, bunda bir gap bor. Menga qarang, qariganingizda shular bilan adi-badi aytishib sizga nima zarur. Keling, oʻz hollariga qoʻyvoring. Bilganlarini qilishsin.

Farmon. Shundoq deysan, Boqijon, bu lapashanglar roʻzgʻor tutishni eplayolisharmidi. Axir yetti oila yettiga boʻlinib ketsa, bir-biridan mehr qochadi. Bir-biriga begona boʻlib ketishadi.

Usta Boqi. Men sizga aytsam, General, yaqindagi tishlashadi, uzoqdagi kishnashadi, bildingizmi? Bir-birppp sogʻinib, qadr-qimmatli boʻlishadi.

Farmon. Shundoq deysanu, Boqijon, bularning boshini bir qilgunimcha naq oʻlib boʻlganman-a. Shuncha yil yiqqan-terganlarpmni sovurib yuborishadi.

Usta Boqi. Old kelinigizning yetti bolasi bor. Kenjatoyingizdan boshqa hammasi bir uy bolaning ota-onasi. Roʻzgʻorni shundogʻam eplashsinki. (Shirin oʻy surib.) Bir tasavvur qilib koʻring. Yetti kelin yetti qozonda ovqat qildi. Siz ayvonda, u yonboshingizda, bu yonboshingizda bolish. Bir chekkadan kelinlar ovqat opkelishadi. Biri chuchvara, biri manti, biri kabob, biri somsa, biri lagʻmon, biri palov, yana biri joʻjaxoʻrozning shoʻrvasini koʻtarib keladi. Siz hammasini jindek-jindek tatib koʻrib oxiri ogʻzingizga yoqqanini olib qolasiz. Kelinlar ishdan kelganda sizga biri roʻmol,

biri koʻylak...biri paypoq, biri jersi palʼto, biri kremplen koʻylak... Ochigʻini aytsam, oqposhshoning onasi ham munaqa rohatni koʻrmagan.

Farmon (U ham xayolga beralib). Oh-oh, shundoq boʻlsa koshkiydi. Roʻzgʻori boʻlak boʻlgandan keyin mehri qochib, qayda koʻrdim qora eshagim, deb qolmasmikin.

Usta Boqi. Yoʻq, yoʻq, bolalaringiz bunaqa emas. Sizning tarbiyangizdan chnqqan bolalarning hammasida sifat belgisi bor.

Farmon. Bu gapni qoʻya tur. Amaking tushimga har kirganda fonusimni ehtiyot qil, mendan qolgan bu meros fonusni toʻngʻichim Oʻrinboyginamga ber, deyaveradi. Bu nima degani ekan?

Usta Boqi. Bunda katta gap bor. (Kuladi.) Ogʻaginamni bitta sirlarini ochib qoʻysam meni arvoh urmasmikin?

Farmon. Oʻzi nima edi-yu, arvohi nima boʻladi. Aytaver.

Usta Boqi. Otamning fonuslari sirli fonus edi. Menga ayting-chi, ota oʻsha fonuslarini biron marta yoqqanlarini koʻrganmisiz?

Farmon. Yoʻgʻ-e. Qirq yil birga umr koʻrib biron marta fonus yoqqanini koʻrmaganman. Ammo bir minut yonidan qoʻymasdi. Kunduzlari ham fonus oʻlgurni koʻtarib yurardi. Kechasi boshiga qoʻyib yotardi. Bir marta fonusiga kerosin kuyganimda, mendan soʻramay nega yogʻ quyasan, deb rosa qiyomat qilgandi. Jahli chiqib fonus piligini sugʻurib tashlab, ichini chayqab boshqatdan yogʻ quydirgani koʻchaga chiqib ketgandi.

Usta Boqi. Ha, balli. Otam rahmatlik fonusning ichiga kerosin quymasdilar. Aroq quyardilar. Koʻchalarda xoliroq burchaklarda toʻxtab fonus piligini miq-miq qilib soʻrardilar. Kechalari bosh koʻtarib, bir-ikki pilik soʻrib qoʻyardilar.

Farmon. Voy, qurib ketsin. Nega ogʻizingizdan qoʻlansa hid keladi, desam jigarim kasal derdi. Gap bu yoqda ekan-da.

Usta Boqi. Oʻlganni orqasidan yomonlab boʻlmaydi. Tushga kirganning gapidan chiqib boʻlmaydi. Otam nima degan boʻlsalar shuni qiling. Kelinlarni ozod qiling, fonusni Oʻrinboyga bering. Shunda tushingizga kirmay qoʻyadilar.

Farmon. Tirigida durustroq gap ogʻizidan chiqmagan cholimdan oʻlganda chiqadimi? Hay, men ketay, kelinlardan xabar olay, men yoʻgʻimda sulaymon oʻlib, devlar

qutulgan bo'lmasin.

Usta Boqi. Har qalay arvoh arvoh-da. Kechalari bezovta qilmasin. Bir o'ylab ko'ring.

Farmon hardamxayol, parishon bir alpozda chiqib ketadi.

Usta Boqi. Kampirning yuragiga kutqu solib qo'ydim. Uyga kirib rosa o'ylaydi. Gapim tomir-tomirigacha bordi. Endi kenja kelinni pishitib qo'yish kerak. Sirayam bo'sh kelmasin. Kampir hozir ellik protsent yumshadi. Yana bir harakat qilsam shalvirab kelinlarining oyog'i tagiga tushadi. Qani, bir qaray-chi, yana jazavasi tutib qolmadimikin. Hoy, kim bor, chegarani ochinglar! Och!

Asta parda ochila boshlaydi.

Saxnada Sotti bilan **Farmon bibi.** Telefon jiringlaydi. Sotti telefonga yuguradi, trubkani olib gaplasha boshlaydi.

Farmon. Kim ekan bemahalda telefon qoqadigan?

Sotti. Katta qudangiz, «shu desangiz»ni onasi.

Farmon. (trubkani olib). Labbay? Voy qudaginamdan o'rgilay, eson-omon yuribsizmi? Ha, xudoga shukur. «Shu desangiz»ni kamroq gapiring, miyam achib ketdi. Oqtoshga borib keldim. Nevaralaringiz chopqillab yurishipti. Xo'p, o'rgilay, xo'p. «Shu desangiz» unaqa jim bo'lib ketmang. Xo'p, xo'p, albatta boraman. Qizingizga ham aytib qo'yaman. (Trubkani qo'yadi.) «Shu desangiz»ni kichkina singlisinn bir joyga fotiha qilishibdi. To'yga qarashib yubor demoqchi-da. Dardi bo'lmasa telefon qilarmidi? Hozir borib, qizini terisini kapron paypoqdek shilib olaman. Telefon qil deb, o'zisiga o'zi aytgan. (Darvoza qo'ng'irog'i chalinadi.) Qara-chi, Sotti, kim kelibdi? (O'zi uyga kirib ketadi.)

Nihoyatda yasangan o'rta yashar bir **xotin** tugun ko'tarib kiradi.

Sotti. Kelsinlar.

Xotin. Farmon bibining uylari shumi?

Sotti. Ha, shu.

Xotin. Adashmagan ekanman. O'zlari bormilar?

Sotti. Hozir chaqiraman. Oyi, oyi, mehmon keldi.

Farmon. Kim ekan? (Chiqadi. Notanish xotinni ko'rib, hayron qarab qoladi.) Keling, o'rgilay. (U bilan ko'rishadi.) Sotti, dasturxon yoz!

Sotti ayvonga ko'rpacha solib, dasturxon yozadi. Xotin ikki tugunni ayvon labiga qo'yib o'tiradi. Xotin dasturxonga fotiha o'qiydi. Sotti samovar keltiradi. Hol-ahvol so'rashadi.

Farmon. Aybga buyurmaysizu, sizni tanimayroq turibman.

Xotin. Ehtimol tanimassiz, sizning ta'rifingizni ko'p eshitganman, ko'pdan beri bir duongizni olay deb, orzu qilardim.

Farmon. Qadamlaringizga hasanot. Xush kelibsiz.

Xotin. Meni ham o'g'il-qizlarim bor. Ular ham sizning bolalaringizga o'xshab, martabalikkina bo'lsa deb niyat qilganman. (Tugunni yechib, har xil sovg'a-salomlarni Farmon bibining oldiga qo'ya boshlaydi.)

Farmon. Nima qilyapsiz? Qo'ying, ayb bo'ladi.

Xotin. Voy nega ayb bo'lar ekan? Xudoga shukur, toparmon-tutarmon o'g'lim bor.

Farmon. O'g'lingiz nima ish qiladi?

Xotin. Bazaga mudir. Sizga nima kerak bo'lsa, menga ayting. Gilam kerakmi, garnitur kerakmi, paxtagulli choynak-piyola kerakmi, hammasi bor.

Farmon. Hech narsa kerakmas.

Xotin. Mabodo kerak bo'lib qolsa deyman-da.

Farmon (shubhalanib). Bu xotinning ichida bir dardi bor. Bashorat kelinim aytganday: «Bir balosi bo'lmasa shudgorda quyruq na qilur». (Xotinga.) Ishqilib o'g'lingiz tinch-omon yuribdimi?

Xotin. Xo'jalik ishidagi odamda tinchlik bo'larmidi? O'zi yemay, yeganlarni ko'rolmaydiganlar ko'p.

Farmon (o'zicha). Endi daromadini boshladi. Qani, avjini ham eshitay-chi.

Xotin. Yaqinda qiz chiqardim. Shuni gap-so'z qilishibdi. O'g'limning ustidan u yoqqa yozishibdi, bu yoqqa yozishibdi, yashshamagurlar. Chaquvdan bo'lib, qamalib

qoldi.

Farmon. Aybi yo'q bo'lsa, hukumat adolat qilib qo'yib yuboradi.

Xotin. Endi shundoq deysizu, onajon, harakat qilib qolgan yaxshi-da. Bir o'g'lingizning bojasi prokuror, bir o'g'lingizni tergovchi-militsiya deb eshitgan edim.

Farmon (ensasi qotib). Ha, shunaqaroq.

Xotin. Sizdek xotinning farzandi ona gapini oladi. Bir gaplashib shu ishni bosdi-bosdi qilib yuborsangiz, qanaqa bo'larkin? Qiyomatli opa-singil tutinib ketardik.

Farmon. Nimalar deyapsiz?

Xotin (o'zicha). Qiyomatli opa-singil bo'lib ketamiz, deganim yoqmadi. Puldan cho'z, deyo'lmay turibdi. (Farmonbibiga) O'rtaga tushing. Har qancha xarj bo'lsa, mana men turibman. O'g'limni turmadan chiqazsalar hech narsamni ayamayman. Ochiqchasiga gapirganimga xafa bo'lmaysiz.

Farmon. E, gap bu yoqda deng. Agar shu ishingizni to'g'rilab bersak, qancha pul bermoqchisiz?

Xotin. Besh ming. (Choy ho'playotgan Sotti qalqib ketadi. Uni ko'rgan xotin, jonlanib.) O'g'lim chiqqandan keyin, yana 10 ming beraman. (Bu gal Sotti qiyqirib yuboradi.)

Farmon (avval Sottiga bir xo'mrayib qaraydi, keyin o'zini go'llikka solib). O'g'illarim ko'narmikan? Ularni o'zlari bilan gaplashish kerak. Sotti, hoy Sotti. (Sottini turtib o'ziga keltiradi.) Bor, mulla akalaringni chaqir.

Xotin. Onasiz axir, o'g'illaringizni ko'ndiring. Bir og'iz gapga 15 ming olsangiz yomonmi?

Farmon. Xo'p, ko'ndirishga harakat qilib ko'raman.

Ichkaridan o'g'illari chiqishadi.

Farmon. Mana shular mening o'g'illarim

O'g'illar. Assalomu alaykum!

Farmon. Hammasi meni hurmat qilishadi. Hozir soʻrayman. Bolajonlarim!

Oʻgʻillar. (qoʻllarini koʻksiga qoʻyib). Labbay, oyijon?

Farmon. Bolalarim, sizlarga harom tomoq yedirganmanmi?

Oʻgʻillar. Nima deyapsiz, oyijon?

Farmon. Shoshmanglar, sizlarga oʻgʻirlik qilgin, deb oʻrgatganmanmi?

Oʻgʻillar (qatʼiy). Yoʻq.

Farmon. Meni bir gapimni ikki qilganmisizlar?

Oʻgʻillar. Yoʻq.

Farmon. Men oʻrtaga tushsam, pora olasizlarmi?

Asqar. Siz oʻrtaga tushmaysiz.

Farmon. Bordi-yu, oʻrtaga tushsam-chi?

Komil. Biz sizni izzat-hurmat qilamiz. Hamma aytgan gapingizni bajarganmiz. Ammo bu iltimosingizni oʻlsak ham bajarmaymiz.

Farmon. Bolajonlarim!

Oʻgʻillar. Labbay?

Farmon. Rahmat sizlarga! Rahmat. Endi eshitinglar. Manavi xotinning oʻgʻiri, muttaha oʻgʻilini qamoqdan chiqarishimiz kerak ekan. Buning evaziga bu xotin bizga 15 ming soʻm berar ekan. 15 ming soʻm-a...

Asqar (telefon trubkasini olib). Ruxsat eting, oyi...

Farmon. Qoʻy, bolam, qoʻy. Endi sizlarga ruxsat. Boringlar! (Oʻgʻillari chiqib ketgach.) Endi, mehmon, bizni kechirasiz. Sizni iltimosingizni bajarolmaymiz. Boshqa iltimos boʻlganda mayli edi. Meni Bashorat kelinim aytganday: «Nima eksangiz, shuni oʻrasiz». Endi boring. Sovgʻangizni ham olib keting.

Xotin (ogʻir ahvolda qolib). Meni kechiringlar...

Ketadi.

Farmon. Voy buni qara-ya. Eshikdan halimday muloyim boʻlib kirib kelishidan bir balosi bor-ov, deb oʻylovdim-a. Bu yer yutkur ispiqulon meni nima deb oʻylayapti oʻzi? Men u oʻylagan xotinlardan emasman-a! Hoy, Sotti, boʻl tezroq. Kiyinib chiq. Qudamnikiga kech qolamiz.

Sotti. Hozir, oyijon, hozir.

Ichkaridan olti kelin chiqadi.

Nigora. Rozi boʻladilar, koʻndiramiz.

Lutfi. Hammamiz iltimos qilsak, albatta koʻnadilar.

Bashorat. «Yaxshi gap bilan ilon inidan chiqar».

Muhayyo. Bordi-yu, urishib bersalar-chi?

Mehri. E, koʻp inijlik qilmang. Boʻlmasa, planimizni buzib qoʻyasiz.

Kelinlar (Boʻstonga). Qoʻrqmang, ayting, aytavering.

Boʻston. Shu desangiz... oyijon... Men ham siz bilan borsam degandpm. Agar rozi boʻlsangiz, darrov kiyinib chiqardim. Shu desangiz...

Kelinlar. Xoʻp deya qoling, oyijon... Axir singillarini toʻylari-ya... Iltimos sizdan...

Farmon. Senlar jim tur. (Boʻstonga.) Sizga nima bor, oʻrgilay? Erga tegayotgan sizmi, singlingizmi? Toʻy maslahatinn sizsiz, oʻzimiz pishitib kelamiz.

Boʻston. Oyijon, shu desangiz... Men oyimning bosh bolasiman-a. Bormasam xafa boʻladilar.

Farmon. Shu desangiz... boʻlmasa siz boring, men qolay. Boʻldi, koʻp mingʻirlayverma. Bormaysan, gap tamom!

Sotti. Tayyorman, oyijon. Kalitni bering.

Farmon (kalitni beradi). Uf, nima balo surtding? Sasib ketibsan-ku?

Sotti. Tugmasini bossa, povillab otiladigan atirdan sepaman deb, adashib pashsha oʻldiradigan «Aerozol» oʻlgurni sepib yuboribman.

Farmon. Uf, nari tur-e! Mashinani oynasini ochib qo'y. Hoy kelinlar, men ustilaringdan qulflab ketaman. Erlaring daydib samovar-pamovarga chiqib ketmasin. Urishmay, talashmay o'tiringlar. Bugun otdix. Hech qayoqqa chiqmaysizlar.

Kelinlar. Mayli, oyijon, mayli. Mashina oynasini yopib o'tiring, bo'lmasa shamollab qolasiz.

— Yaxshi borib keling.

— Sottixon, qudaxolamga ayting, oyimga yaxna choy qilib bersinlar.

— Tinch o'tiramiz.

— Mashnani sekinroq yurgizing.

Farmon (o'zicha). Yo tavba, bularga bir narsa bo'lganmi?

Chiqib ketadi.

Bo'ston. Erga tekkuncha qora yerga tegsam bo'lmasmidi?

Bashorat. Qo'ying, yig'lamang, o'zi shundog'am yuragimiz siqilib turibdi.

Muhayyo. Bir qorindan talashib tushgan singillari to'y bo'laman deb tursa-yu, borolmasalar-a. Bu qanday gap bo'ldi?

Nigora. Bu uy emas, turma.

Mehri. Kelinglar, bir hasratlashaylik.

Bashorat. Hasratga balo bormi? Hasrat qilaverib, qilaverib betimga ajin tushib ketgan. O'rta Osiyoning xaritasiga o'xshayman. «Oyni etak bilan yopib bo'larmidi», o'rgilay. Menga qarang, Nigora, ko'zg'oloni shu bugunoq boshlaymiz.

Nigora. Bo'пти, hoziroq boshlaymiz. Demak, birinchi vazifa eslaringizdami?

Kelinlar. Ha. Avval erkaklarni o'z tomonimizga og'dirib olamiz. Keyin ular bilan maslahatlashib ish tutamiz. Hozir hovlida «biz bu uydan ketamiz» deb bakiramiz. Tushunarlimi? Qani, boshladik.

Kelinlar. Biz bu uydan ketamiz...

Mehri, Muhayyo va Bo'ston joylaridan qimirlamay turadilar.

Nigora. Sizlarga nima bo'ldi?

Muhayyo. Qandoq boʻlarkin-a?!

Mehri. Asab sistemamga taʼsir qilasmikin?

Bashorat. E, lanj boʻlmay keting. Kemaga tushganning joni bir.

Muhayyo. Oyim bizni yeb qoʻymasmikinlar?

Nigora. Qoʻrqmang, kurash qurbonsiz boʻlmas. Boshladik.

Olti kelin bab-barobar, «bu uydan ketamiz!» deb qichkira boshlaydilar. **Toʻxta** yugurib chiqadi.

Toʻxta. Xoy, sizlarga nima boʻldi?

Nigora. Siz nari turing. Aralashmang!

Kelinlar. Boʻling, ovsin, chaqqon, chaqqon qimirlang.

— Mashnna chaqirdingizmi?

— Men tayyorman.

Kelinlar uylaridan yuklarini koʻtarib chiqishadi. Ularning shovqinidan erlari hayron boʻlib kirishadi.

Oʻgʻillar. Ha?

Nigora. Biz bu uyda, bunaqa sharoitda yashayolmaymiz. Hammamiz ketamiz.

Oʻgʻillar. Qayoqqa?

Kelinlar. Mikrorayonga.

Mehri. U yerdagi yangi uylar akademik Ivan Pavlov nazariyasiga mos. Hamma tomondan sanitariya qoidalariga rioya qilingan. Oshxonalarining devori oq chinnidan. Issiq suv bir yoqdan, sovuq suv bir yoqdan shildirab oqib turadi.

— Pollari parket.

— Xonalarini shamollatadigan ventilyatsiyasi bor.

— Vannaxonasi poshsholarning saroyiga oʻxshaydi.

— Kir yuvganda magʻzava tortadigan kanalizatsiyasini aytmaysizmi?

Nigora. Ana shunaqa ajoyib uylarga ketamiz.

Maʼmur. Boʻpti. (Muhayyoga.) Avval ikkovimiz alohida gaplashib repetitsiya qilib

olaylik.

Ikkovi chikib ketadi.

Hakim. Har bir meditsina personali diagnozni bemor oldida qoʻymay, alohida xonada konsilium qiladi. Yuring.

Xotinini opkirib ketadi.

Asqar. Jonidan, siz mashhur tikuvchisiz. Kiyim deganni alohida xonada primerka qilinadi. Yuring, oʻsha yerda gaplaringizni bir primerka qilib olamiz.

Lutfi bilan chiqib ketadi.

Mahkam. Biz moliya xodimlari hisobdan adashib ketmaslik uchun alohida xonada hisob-kitob qilamiz. Yuring, qiladigan ishimizni choʻxtga solib koʻray.

Boʻston ni opchiqib ketadi.

Komil. Bizning xotin hozir yoʻq. Malikai Dilorom kelguncha manavu romanni oxirlatib qoʻyaman. (Chiqib ketadi.)

Oʻrinboy. (Bashoratga). Siz bular ichida eng kattasisiz. Har bir gapni oʻlchab gapirishingiz kerak. Uning ustiga atelʼbomodni eng zoʻr bichiqliksiz. Orqangizdan akademiklar, ministrlar, xalq artistlarining xotiplari ergashib yuradi. Har bir gapni andozaga solib gapirishingiz kerak. Yuring, gapingizni andozaga solamiz.

Ikkovi chiqib ketishadi.

Toʻxta. Endi nima boʻladi?

Nigora. Bpttasi ham vaʼdasida turmadi-ya!

Kulis ortidan kelinlarning baqirgani, yigʻisi eshitiladi. Hamma oʻgʻillar uylaridan dodlab chiqishadi.

Hakim. E, oyim bilan ochiqchasiga gaplashishimiz kerak. Boʻlmasa, xotinlarimizdan ajralib qolamiz.

Nigora. Mulla akalar, men oyimni juda yaxshi koʻrib qoldim. U kishi juda ajoyib odam ekanlar. Hech kim oʻz aybini bilmaydi, deganlaridek, oyimlar oʻz ayblarini oʻzlari bilmayaptilar. Axir, oʻzinglar oʻylab koʻringlar. Mehmonga borolmasak, mehmon chaqirolmasak, xohlagan kiyimpimizni kiya olmasak, koʻnglimiz tusagan ovqatni pishirib yeya olmasak. Kinoteatrlarga borish u yoqda turspn, uyimizdagi televizorni faqat

«Otarlar soʻzi, aqlning koʻzi» boʻlganidagina koʻrsak. Men bu uyga yangi kelgan odamman. Leknn ahvollaringni koʻrib bunaqa yashab boʻlmasliginp bilib turibman. Sizlarning beparvoliklaringiz gʻashimni keltiryapti.

Mahkam. Kenja kelinning taʼnalari toʻppa-toʻgʻri, bu bir, yangi kelgan odam ahvolimiznn darrov biladi, bu ikki. Oʻzimiz sezmaymiz, oʻrganib ketganmiz, bu uch. Uyat, uyat, bu toʻrt.

Maʼmur. Biron joʻyali maslahat bering, koʻpni koʻrgan odamsiz, aka.

Mahkam. Men nima deyman, bu bir, mana, domla ganirsin, bojasi prokuror, zakon biladi, bu ikki.

Komil. Men bojam bilan oyimni yoʻlga solish uchun dunyodagi jami yuridik qonunlarning hamma moddalarini qoʻllab koʻrganmiz. Ish chiqmagan. Manavi tergovchi bir npma desin. Bunaqa ishlarning koʻpini hal qilgan.

Asqar. Biz onajonimizni juda yaxshi koʻramiz. Keksa odam, dillari ogʻirimasin, deb qattiq gapirmaymiz. Uyimizning ahvolini qarang, kelin, bu uyni buzish mumkin emasmish. Oyimni tarbiyalash u yoqda tursin, hatto mana bu uyni buzib, oʻrniga yangisini qurolmaymiz. Bu uyga hammamizning knndik qonimiz toʻkilgan emish. Uyimizni devorlarida dadamiz rahmatlikning panjalarini izi qolganmish. Oyimizdan bekitgan pulga yangi uyni loyahasini chizdirib qoʻyganmiz. Tayyor boʻlganiga bir hafta boʻldi. Shu hakda oyim bilan ochiqchasiga gaplashmoqchi boʻlgandim, foydasi boʻlmadi. Endi oʻzlaring bilganlaringni qilinglar.

Nigora. Sizlar hurmat qilamiz deb, qul boʻlib yuribsizlar-ku. Asqar aka, bu militsiya polkovnigining gapi emas. Siz qanchalab jinoyatchilarni toʻgʻri yoʻlga solib yuborgansiz. Oyimga nima boʻpti? Tuzatish mumkin.

Asqar. Qoʻlingizdan kelsa, marhamat, tuzating.

Nigora. Menga qoʻyib bersanglar, ertagayoq oyimni boshqacha qilib qoʻyardim.

Hakim. Siz bu ishni qilsangiz yarashadi. Hali oyim boʻyningizga minganlaricha yoʻq. Yana uch kun jim turib bersangiz, mulla mingan velosipeddek yuvosh boʻlib qolasiz.

Maʼmur. E, boʻlmagan gapni qoʻyinglar. Konkret gaplardan gapiringlar. Aka, aka, sizning kallangiz Gosplandek aniq ishlaydi. Bir ishlating. Mana bundoq qilib barmogʻingizni peshonangizga tirab, bir oʻylang. Jami suv qoʻshilmagan gaplar sizdan chiqadi.

Mahkam. Hammamiz bir mulohaza qilib olaylnk. Demak, oyim erkimizni qoʻlimizdan olib qoʻyganlar. Demak, biz erkimizni qoʻlga olish uchun kurashishimiz kerak. Ana, endi maqsadimiz aniq boʻldi. Har sohani oʻz ministrliqi bor. Oyimga oʻxshagan kampirlarning ministrliqi qayerda? Yoʻq.

Hamma. Toʻgʻri, yoʻq.

Mahkam. Toʻgʻri, yoʻq. Demak, oynmlarning ustlaridan hech qayerga shikoyat qilib boʻlmaydi. Kiyim gʻijim boʻlsa, dazmollaymiz. Uyimiz buzilsa, remont qilamiz, oyimlarni dazmol qilib boʻlmasa, remont qilib boʻlmasa, rahmatlik dadamiz Azim sherni chaqirib, «bu kampiringizni tarbiya qilib bering», deyolmasak. Demak, biz faqatgina u kishining onglariga taʼsir qilib, qayta tarbiyalashimiz kerak.

Hamma. Vo...

Oʻrinboy. Shoshma, shoshma, oʻylab-oʻylab shu gapni topdingmi? Oyim hozir necha yoshga kirdilar?

Hamma. 75 ga.

Oʻrinboy. Ha, balli, 75 yoshga kirgan boʻlsalar, u kishini tarbiyalash uchun yana 25 yil vaqt kerak. Ana unda nima boʻladi? Ana unda 100 ga kiradilar. Oʻylab-oʻylab topgan gapini qarang-a. Baribir hech ish chnqmaydi. Tarqalinglar. (Hamma u yoqdan bu yoqqa oʻylanib yuradi.)

Nigora. (birdan). Topdim!

Hamma. A? Nima?

Nigora. Shoshmanglar, bu nihoyatda maxfiy boʻlishi kerak. Yuringlar, ichkarida gaplashamiz.

Chiroq oʻchib bir oz pauzadan ksyin yonadi. **Farmon** bilan **Sotti** qudasinikidan kelyapti.

Farmon. Voy-voy, mahallasining bolalarini shumligi, mashinamga mix bilan chizib qoʻyadi, deb oʻtirgandek boʻlmadim.

Parda orqasidan **kelinlar** chiqa boshlaydilar.

Kelinlar. Assalomu alaykum, yaxshi borib keldingizmi?

— Charchamadingizmi?

— Hammasi tinchmi?

Bo'ston. Qalay shu desangiz, to'y maslahati bittimi?

Farmon. E, shu desangiz... demay gapirsangiz-chi. Shu desangizni oyingizdan eshitaverib boshim og'rib kelyapman. Onangni to'yga tayyorgarligi yo'q ekan. Nimangiz bor desam, nuqul 4 ta patnis bilan o'nta piyolasini ko'rsatadi. Oyingni oldidan shu desangiz... besh yuz so'mga tushib kelyapman. «To'yni restoranda qilaman, hamma narsa tap-tayyor bo'ladi, ortiqcha tashvish qilib yuramanmi?» deydi. Qurg'orni gapida jon bor. Haqiqatan ham to'y qilaman deb, oyog'i kuygan tovuqdek pitillab, kuydi-pishdi bo'lib yurgandan ko'ra, restoranda qilib qo'ya qolgan yaxshi. Shuncha azobni nima keragi bor. Jonini huzurini biladi qudam.

Sotti. Pishiq-da o'lgur, pishiq.

Kelinlar. Rahmat sizga, oyijon, rahmat.

Usta Boqi. Odamlaru odamlar, bog'da bitgan bodomlar, eshitmadim demanglar. Bugun mahallamiz klubida «Kelinlar qo'zg'oloni» degan ajoyib tomosha ko'rsatiladi.

Kelinlar. Voy, oyijon, biz ham boraylik.
— Iltimos sizdan, jon oyi.

Farmon. Jim bo'linglar. Klubda senlarga pishirib qo'yibdimi? Bugun televizorda «Otalar so'zi, aqlning ko'zi» bo'ladi. O'shani ko'rasizlar. Yur hammang!

Boqi. ...«Kelinlar qo'zg'oloni» degan ajoyib tomosha ko'rsatiladi.

Kelinlar. Joy oyijon, xo'p deya qoling.

Farmon. Hoy, Boqi, bileti qimmatmi?

Usta Boqi. Sizga baribir emasmi? Yo tomoshaga bormoqchimisiz?

Farmon. Ha.

Usta Boqi. Unday bo'lsa, sizlarga tekin.

Kelinlar. Ana, tekin ekan. Tekin... xo'p deya qoling.

Farmon. Bo'пти, yuringlar.

Dekoratsiyalar oʻrtasida yana xuddi shunday kichik dekoratsiya, olti oʻgʻil xotinlari rolida, Maqkam **Farmon bibi** rolida chiqadi. **Farmon bibi** va kelinlari sahna chetidagi stullarda oʻtirishibdi.

Usta Boqi. Ho, artistlar, tayyormisiz? Qani, boshladik.

Parda ochiladi. Sahnada **Farmon bibining** kiyimini kiyib olgan Mahkam turibdi.

Farmon. Ha.

Usta Boqi. Unday boʻlsa, sizlarga tekin.

Kelinlar. Ana, tekin ekan. Tekin... xoʻp deya qoling.

Farmon. Boʻpti, yuringlar.

Dekoratsiyalar oʻrtasida yana xuddi shunday kichik dekoratsiya, olti oʻgʻil xotinlari rolida, Maqkam **Farmon bibi** rolida chiqadi. **Farmon bibi** va kelinlari sahna chetidagi stullarda oʻtirishibdi.

Usta Boqi. Ho, artistlar, tayyormisiz? Qani, boshladik.

Parda ochiladi. Sahnada **Farmon bibining** kiyimini kiyib olgan Mahkam turibdi.

Mahkam. Kelinlaru...

Kelinlar. Huv... (Zaldan.)

Farmon. E, senlar jim oʻtiringlar. (Zaldan.)

Mahkam. Hoy, kelinposhsho, boʻling tezroq, «Kirim», «chiqim» daftarini olib chiqing.

Komil. Tayyorman, oyi.

Mahkam. Qani endi hisobla-chi, vodoprovodga, svetga, telefonga, gazga qancha toʻlashimiz kerak ekan?

Komil. Hammasini hisoblab qoʻyganman.

Sotti. Men bilaman, 43 soʻm. (Zaldan.)

Komil. Oʻzim ham bilaman, 43 soʻmu 00 tiyin.

Mahkam. Voy-bo', 43 so'm. Hoy, bunaqada tilladan tog'ing bo'lsa ham yemirilib ketadi-ku. Bitta svetni yoqqanda, ikkinchisini o'chirish kerak-da. Schyotchik o'lgur g'ir-g'ir qilib, pulni so'rib ketaveradi-ku. Tayyormisiz, kelin?

Komil. Tayyorman, boshladik.

Asqar (kiradi). Salom oyijon. Mana. (pul beradi.)

Mahkam. Cho'g'i pas-ku? Besh so'mi qani?

Asqar. Smena injenerimizni tug'ilgan kuniga kollektivimiz sovg'a tayyorlayotgan edi. Mendan ham besh so'm olib qolishdi.

Mahkam. Tug'ilmay o'lsin, tug'ilmaygina o'lsin. Lekin baribir meni hisobimda yana o'n yetti so'm yetmay turibdi.

Komil. Mana mundoq qiling, topasiz.

Mahkam. Qani, mening oldimga keling-chi, kelinposhsha. (Asqar yaqinlashadi.) Bismillohi rahmonu rahim. (Ko'kragiga qo'l tiqadi.) Hech narsa yo'q ekan.

Komil. Voy ado bo'lsin.

Farmon. (zaldan). Voy, bu meni ko'rsatyapti!

Kelinlar. Yo'q, oyijon, axir bu spektakl-ku.

To'xta (kalta yubka va maykada). Oyijon, bir shaharga tushib kelsam degandim.

Mahkam. Voy, o'zim aylanay. Bo'ylaringizga qoqindi. (Roldaligi esiga tushib.) Iye, voy sharmanda, voy beyuz!

To'xta. Voy, oyijon, gunohim nima?

Mahkam. Shiryalang'och yura qolgin edi. Qipyalang'och yura qolgin edi.

To'xta. Bu uy emas, turma. Ha, turma.

Chiqib ketadi.

Mahkam (Asqarga). Nima kamchiliklaring bor? Nima deysan?

Asqar. Oyijon, uyimizni ahvoliga karab bo'lmaydi. O'g'illaringiz sizdan yashirgan

pullariga yangi uyni loyihasini tayyorlab qoʻyishgan. Ana shu yangi uyni qursak yaxshi boʻladi.

Mahkam. Bekor aytibsan. Bu uyga bolalarimni kindik qoni toʻkilgan. Bu uyning devorlarida cholginamning panjasining izlari turibdi. Bu uyda 41 ta nevaram tugʻildi. Bu uyni buzmaymiz, hech qayoqqa ketmaymiz.

Asqar. Qoʻying, oyi, bu uyda men ortiq turolmayman. Ketaman.

Mahkam. Voy ado boʻling siz. Qayoqqa ketasiz?

Asqar. Oyimnikiga.

Mahkam. Boring, ketsangiz ketavering.

Asqar. Xudo olsin bu uyingizni. Yelkamning chuquri koʻrsin.

Ketadi.

Komil. Voy savil-ey. Sleduyushiy!

Farmon. Meni koʻrsatyapti. Hoy! (Oʻrnidan turib ketadi, kelinlar chuvillashib joyiga oʻtqazib qoʻyishadi.)

Ma'mur. (pildirab kiradi). Assalomu alaykum.

Mahkam. Gʻildirak, hoy gʻildirak.

Ma'mur (yurishda davom etib). Assalomu alaykum.

Mahkam. Hoy, gʻildirak, sizga aytyapman. Quloqni tom bosganmi?

Ma'mur. Voy memimi?

Mahkam. Ha, siz, akasi jonidan. E, oyisi jonidan. Voy, oʻzim oʻrgilay sizdan. Boʻylaringizga boʻytumor.

Ma'mur (uyalib). Voy, qoʻying, oyi.

Mahkam. Qani girgitton, sumkangizni koʻp gʻijimlamay oching-chi, ichidagilarni mana bu yerga soching-chi.

Ma'mur. Voy, sumkamniyam ola qoling, oynjon.

Mahkam. Oʻzim aylanay. (Kamil Ma'murning sumkasidan pul oladi.) Mana sumkangiz. Sizga nima kerak?

Ma'mur. Mengami? Haligi...

Mahkam. Tuflimi? Ichkoʻylakmi?

Ma'mur. Ishxonamizda putyovka berayotgan ekan. Oʻgʻlingiz bilan bir Kavkaz tomonlarni aylanib kelsak.

Mahkam. Voy, Kavkazda nima qilasiz? Pishirib qoʻyibdimi? Mana, televizorda har haftada ikki marta «Olamga sayohat» degan eshittirish beradi. Oʻshani koʻrib, uyda koʻmilib oʻtiravering. Haligi, ilonlar deysizmi, fillar deysizmi, ayiqlar deysizmi, maza qilib koʻrib oʻtirasiz. Kavkazga borguncha tugʻing. Hoy, menga qarang, nimaga tugʻmaysiz? Oʻgʻlim bechora ikkita bola bilan oʻtib keta beradimi?

Ma'mur. Voy, shunga shunchami, aka? Iye, oyi. Yuz grammlik gap ekan-ku. Tugʻardimu figuram buzilib qolishidan qoʻrqaman.

Mahkam. (Kamilga). Hoy kelin, «kirim» daftariga yozib qoʻying. Bu kelinim shu bugundan boshlab toʻqqiz oy, toʻkqiz hafta, goʻqqiz kun, toʻqqnz soatdan keyin tugʻishi kerak.

Ma'mur. Ziqnaligingiz qolmadi-qolmadi-da. Jonimga tegib ketdi. Ketaman.

Mahkam. Qayoqqa?

Ma'mur. Oyimnikiga.

Mahkam. Voy, undan nariga oʻtib keting.

Kamil. Navbat kimniki?

Oʻrinboy kiradi, pul beradi.

Mahkam. Kam-koʻstingni ayt, nima kerak?

Oʻrinboy. Bir tovuqqa ham don kerak, ham suv kerak degandak...

Mahkam. (gapini boʻlib). Maqol qoʻshmay gapir. Maqol ham oʻlsin, boʻlar-

boʻlmasga suqilmay.

Oʻrinboy. Maqol soʻz koʻrki. «Bor tovogʻim, kel tovogʻim» deganlaridek, qudalarimni bir chaqirsam degan edim.

Mahkam. Quda, quda, qudalaringni tinch qoʻy. Qiz uzatdingmi, endi jim oʻtir.

Oʻrinboy. Ziqnaligingiz jonimga tegdi. Ketaman.

Mahkam. Qayoqqa?

Oʻrinboy. Oyimnikiga.

Mahkam. Yoshing 50 dan oshib qolgan boʻlsa, oying necha yoshligini oʻziyam bilmasa. Senga koʻzi uchib turgandir. Borsang tanirmikan?

Oʻrinboy. Taniydilarmi, tanimaydilarmi, eshitadilarmi, eshitmaydilarmi, hidimdan biladilar.

Mahkam. Senda hid nima qiladi?

Oʻrinboy. Oʻzimni hidim bor-ku.

Mahkam. Naftalin hidi.

Oʻrinboy. Qarimanmi-qurimanmi, oyimni qiziman. Mendan tonmaydi. Har kimniki oʻziga, oy koʻrinar koʻziga. Qurib ketsin, shu uyingiz.

Komil. Yana kim bor?

Hakim. (pul beradi). Assalomu alaykum.

Mahkam. Senga nima kerak?

Hakim. Akademik Ivan Pavlov nazariyasiga binoan har kuu kaloriyasiz suyuq ovqat ichavermasdan vitaminli, kaloriyali ovqat yeyish kerak. Men qoʻy goʻshti, qoʻy yogʻidan osh yemoqchiman.

Mahkam. Bugun shoʻrva boʻlyapti. Hammamiz shoʻrva ichamiz. Palovni payshanba kuni yeymiz.

Hakim. Bunaqa qilsangiz ketaman.

Mahkam. Voy, sen o'lgurdan ham gap chiqadimi? Sendan-a? (Zalda o'tirgan Nigorani ko'rsatib.) Voy-dod, manavini kelganiga o'n kun bo'lmay, boshqa kelinlarimniyam yo'ldan uribdi.

O'g'illar tugunlarini ko'tarib chiqishadi.

Mahkam. Kelinlaru...

Kelinlar. (zaldan). Huv...

Farmon. Jim bo'linglar. Bu meni ko'rsatyapti dedim-ku.

Usta Boqi. Yo'q, yo'q, siz emas, o'tiring.

Mahkam. Shartlaringni aytinglar.

O'rinboy. Har bir oila o'ziga o'zi qozon qaynatsin.

Hakim. Har bir oila mehmon chaqirish, mehmonga borish huquqiga ega bo'lsin.

Ma'mur. Har bir oila a'zosi kinoteatrlarga borish, madaniyat o'chog'larida hordiq chiqarish huquqiga ega bo'lsin.

Asqar. Shu paytgacha yig'ilib qolgan oila byudjetidan har bir oilaga yangi uy kurib berilsin.

To'xta. Har kim olgan maoshini o'z ehtiyojiga yarasha sarf qilib, modniy kiyimlarni kiyishga ruxsat etilsin.

Hakim. Oilada shpion shtati qisqartirilsin.

Komil. Yo'q, yo'q, yo'q.

O'rinboy. Agar shartlarimizni bajarmasangiz biz hammamiz ketamiz.

Hamma. Ketamiz!

Mahkam (Farmon bibi ga). Farmonbonu, maslahat ber, nima qilay? Kelinlarim ketib qolsa, o'g'illarim xotinsiz qoladi-ku. Axir 41 ta nevaram bor.

Farmon (kulganicha). Hoy kampir, seni miyangda eski zamoni achigan-bijigan qiliqlari

qolib ketgan. Shunday yaxshi kelinlaringni qiynab qoʻyibsang-ku. Ularni shartini bajarib, erklarini oʻz qoʻllariga ber!

Mahkam. Shartlaringizga koʻndim. Hammalaringiz erkinsizlar.

Kichik parda yopiladi.

Farmon (kulib). Buni rejissyori kim?

Boqi. Rostini aytaymi?

Farmon. Aytaver.

Boqi. Kenja keliningiz Nigoraxon.

Farmon. Rahmat sizlarga. Juda maza qilib tomosha qildim. Kenjatoyim Toʻxtavoydan koʻnglim notinch edi. Oʻlib ketsam bu boʻshashganning holi nima kechadi, derdim. Baxtiga sen uchrading. Endi koʻnglim tinch.

Oʻgʻillar. Nima gap, oyijon? (Parda orqasidan chiqib.)

Farmon. Oʻzlaringni bilmaslikka solmanglar. Sizlarga rahmat, bu...

Hamma. Bir...

Farmon. Salomat boʻlinglar... bu...

Hamma. Ikki...

Mahkam. Siz ham salomat boʻling, yuzga kiring...

Hamma. Bu uch.

Farmon. (zalga qarab). Ana koʻrdinglarmi, ming marta eshitgandan bir marta koʻrgan yaxshi.

Usta Boqi. Buning hammasi hazil. Lekin hazilda ham, ozgina chini boʻladi. Aktyorlarimiz oshirib yuborgan boʻlsalar, kechirasizlar.

Farmon. Shu paytgacha bular meni choldirmamga oʻynab kelishdi. Endi men bularning choldirmasiga oʻynayman. Qani, chalinglar!